

КИЇВСЬКА МІСЬКА РАДА

II СЕСІЯ IX СКЛИКАННЯ

РІШЕННЯ

20.04.2023 № 6308/6319

Про схвалення Концепції ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва на 2023–2025 роки

Відповідно до законів України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про столицю України – місто-герой Київ», з метою забезпечення належного рівня розвитку та ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва Київська міська рада

ВИРІШИЛА:

1. Схвалити Концепцію ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва на 2023–2025 роки, що додається.
2. Виконавчому органу Київської міської ради:
  - 2.1. Забезпечити врахування Концепції ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва на 2023–2025 роки, схваленої пунктом 1 цього рішення, при підготовці нових, внесенні змін до чинних міських цільових програм, розробці планів діяльності, а також у поточній діяльності структурних підрозділів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).
  - 2.2. На виконання Концепції ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва на 2023–2025 роки, схваленої пунктом 1 цього рішення, розробити відповідні зміни до міських цільових програм і подати їх в установленому порядку на розгляд Київської міської ради.
3. Оприлюднити це рішення в установленому законодавством України порядку.

4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію Київської міської ради з питань освіти і науки, сім'ї, молоді та спорту та постійну комісію Київської міської ради з питань культури, туризму та суспільних комунікацій.

Київський міський голова

Віталій КЛИЧКО

СХВАЛЕНО

рішенням Київської міської ради

від 10.04.2023 № 6308/2349

КОНЦЕПЦІЯ

ствердження української мови в усіх сферах
суспільного життя міста Києва на 2023–2025 роки

1. Актуальність розробки Концепції.

Актуальність мовного питання зумовлена потребою комплексного розгляду мовної ситуації у місті Києві і пошуку шляхів подолання перешкод щодо функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя, адже гармонійний розвиток мовно-інформаційного і культурного простору столиці є запорукою сталого поступу держави.

Концепцію ствердження української мови в усіх сферах суспільного життя міста Києва на 2023–2025 роки (далі – Концепція) розроблено на основі моніторингу особливостей сприйняття та залежності мовної поведінки від мови повсякденного спілкування киян. У Концепції детально описані корекційні механізми гармонізації мовно-інформаційного і культурного простору міста Києва. Також при розробці цієї Концепції були взяті до уваги не лише соціальні аспекти функціонування української мови у місті Києві, а й психологічні чинники, пов'язані із мовною компетенцією та мовною поведінкою.

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України значно прискорило перехід багатьох українців (зокрема й киян) на українську мову. З 24 лютого 2022 року з російської мови на українську мову перейшли повністю 14% громадян України, не перейшли повністю, але почали спілкуватись українською частіше 42% українців та українок¹. У Києві під час повномасштабного вторгнення 33% громадян перейшли на українську мову².

Конституційний Суд України у своєму рішенні від 14.07.2021³ зазначає: «Українська мова як державна мова є важливим інструментом впорядкування діяльності всієї державної влади та місцевого самоврядування, їй належить

¹ Дослідження було проведено 18–19 жовтня 2022 року компанією Gradus Research на замовлення «Суспільного» і за підтримки BBC Media Action. За допомогою мобільного додатка GRADUS було опитано 1000 респондентів віком 18–60 років по всій Україні, окрім окупованих територій та зон активних бойових дій. Вибірка відображає структуру населення України віком 18–60 років за статтю, віком, розміром населеного пункту та освітою. Похибка дослідження складає 3,1% з довірчим інтервалом 95%. <https://suspilne.media/299240-57-ukrainciv-perejsli-abo-stali-castise-spilkuvatis-ukrainskou-z-24-lutogo-opituvanna-suspilnogo/?fbclid=IwAR3TN2eSVQFcC5YnoUhlaGe2GeVqQaLoeNBgKJqI6SXqEt2vKbgvGzMBd8>.

² Опитування проведено за допомогою застосунку «Київ цифровий» у січні 2023. Опитано загалом 67212 осіб. Дослідження не репрезентативне, а носить розвідувальний характер. https://kyivcity.gov.ua/news/u_stolitsi_prezentovali_rezultati_opituvannya_schodo_vikoristannya_ukrainsko_movi_yake_proveli_u_zastosunku_kiv_tsifrovij/.

³ Рішення Конституційного Суду України від 14 липня 2021 року № 1-р/2021 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

вирішальна роль у забезпеченні політичної єдності держави та суспільної згуртованості».

Українська мова – єдина мова, що об'єднує всіх громадян України незалежно від їх етнічної приналежності, місця народження, ступеня зрусифікованості середовища, в якому вони зростали та формувалися, й інших факторів, що впливали та впливають на їхню мовну біографію.

76% громадян України⁴ та 86% киян² вважають українську мову рідною. 80% громадян вважають, що українська має бути основною в усіх сферах спілкування⁵. Українці визнають важливість української мови для наступних поколінь, 94% киян з домінують російською мовою, котрі є батьками дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, хотіли б, щоб їх діти частіше та краще говорили українською, при цьому 81% з цих батьків уже тепер докладають до цього зусиль⁶.

Підтримка та розвиток української мови – важливі чинники збереження національної ідентичності. 32% та 23% громадян визначають роль української мови як «основи незалежності України» та «мови, яка об'єднує українське суспільство» відповідно⁵.

Київ як столиця України та суспільно-політичний центр країни має задавати тенденції у боротьбі з наслідками русифікації з боку Російської імперії та СРСР упродовж кількох століть в усіх суспільних сферах, в тому числі і в напрямі українізації публічного простору.

⁴ Сімнадцяте загальнонаціональне опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності. Аудиторія: населення України віком від 18 років і старше в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній український мобільний зв'язок. Результати зважені з використанням актуальних даних Державної служби статистики України. Вибіркова репрезентативна за віком, статтю і типом поселення. Вибіркова сукупність: 1000 респондентів. Метод опитування: САТІ (Computer Assisted Telephone Interviewing – телефонні інтерв'ю з використанням комп'ютера). На основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів. Помилка репрезентативності дослідження з довірчою імовірністю 0,95: не більше 3,1%. Терміни проведення: 17–18 серпня 2022 р. https://ratinggroup.ua/research/ukraine/s_mnadcyate_zagalnonac_onalne_opituvannya_dentichn_st_patr_otizm_s_nost_17-18_serpnya_2022.html?fbclid=IwAR1ShITAR6jP3xDzbvZA-GBTv12N9hP9mnCbsRIQ6bzzifwLJ0ab-LQ8au0.

⁵ Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022, Київський міжнародний інститут соціології, власне всеукраїнське опитування громадської думки «Омнібус» методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (Computer Assisted Telephone Interviews, САТІ) на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів (з випадковою генерацією телефонних номерів та подальшим статистичним зважуванням) опитано 2005 респондентів, що мешкають у всіх регіонах України (крім АР Крим). Опитування проводилося з дорослими (у віці 18 років і старше) громадянами України, які на момент опитування проживали на території України (у межах, які контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року). До вибірки не включалися жителі територій, які тимчасово не контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей), а також опитування не проводилося з громадянами, які виїхали за кордон після 24 лютого 2022 року. Формально за звичайних обставин статистична похибка такої вибірки (з імовірністю 0,95 і з урахуванням дизайн-ефекту 1,1) не перевищувала 2,4% для показників, близьких до 50%, 2,1% – для показників, близьких до 25%, 1,5% – для показників, близьких до 10%, 1,1% – для показників, близьких до 5%. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1173&page=5>, <https://www.ji-magazine.lviv.ua/2023/kulyk-mova-ta-identychnist-na-kinec-2022.htm>.

⁶ Дослідження розвитку дитячого мовлення в умовах українсько-російського білінгвізму та диглосії, ГО «Спільна мова», жовтень 2022 – лютий 2023. Дослідження не репрезентативне, а носить розвідувальний характер. <https://www.facebook.com/andriy.kovalyov.5/posts/pfbid0pXG6SuuAdGXSZZWRVAvcVaF63M96ieKhe39u3L9vhvHVUKWonRgsx9hijQPQ4pKXl>.

Від моменту відновлення незалежності України в 1991 році мовна ситуація в Києві протягом багатьох років є специфічною – державний статус української мови, задокументована офіційна одномовність існує одночасно з масовим поширенням побутової українсько-російської двомовності та диглосії. Як визначає професорка Лариса Масенко, більшість соціолінгвістів трактують явище масової двомовності як перехідний етап в асиміляційному процесі витіснення однієї мови іншою⁷.

Порівняння результатів опитувань 2000, 2012 та 2023 років свідчить про посилення позицій української мови: у 2000 році переважно російською в повсякденному житті спілкувалися 53% киян, тоді як здебільшого українською – 15%, однаковою мірою українською і російською мовами – 32%; у 2012 році переважно російською – 20%, українською – 30%, обома мовами – 50%⁸; у 2023 році українською розмовляють 44% киян, обома мовами – також 44%, російською – 11%².

Ухвалений у 2019 році Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» створив умови для поширення української мови в усіх сферах суспільного життя України в цілому та Києва зокрема, однак досі, в 2023 році, існує значний розрив між часткою киян, що визнають українську мову рідною (86%), та щоденною мовною практикою, в якій лише 44–47% спілкуються українською вдома та з друзями². Найбільшими перешкодами для більшого використання української кияни визначають: відсутність українськомовного середовища (79%), звичку (47%), недостатню популяризацію української культури в суспільстві (24%), особисті страхи та невпевненість (21%)².

2. Нормативно-правова база.

Концепцію розроблено на підставі та з метою реалізації положень статті 10 Конституції України, Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», який регулює функціонування і застосування української мови як державної у всіх сферах суспільного життя на всій території України, відповідних положень інших законів України, зокрема законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про медіа», «Про захист прав споживачів», «Про електронну комерцію», «Про рекламу», «Про судоустрій і статус суддів», «Про державну службу», та інших законів, в яких визначено пріоритетний статус української мови.

Концепція спрямована на реалізацію Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 596-р, а також узгоджується із Концепцією Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української

⁷ Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. С. 53.

⁸ Данилевська О. М. Українська мова в українській школі на початку XXI століття: соціолінгвістичні нариси. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 364 с.

мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.05.2021 № 474-р. При розробці Концепції враховувалися висновки Конституційного Суду України, що містяться у його рішенні від 14.07.2021 № 1-р/2021, зокрема таких пунктів цього рішення:

1) із урахуванням попереднього офіційного тлумачення статті 10 Конституції України та на його розвиток Конституційний Суд України зазначає, що закарбований приписами частин першої, другої статті 10 Конституції України юридичний статус української мови як державної є водночас засадничою конституційною цінністю, питомою ознакою й ключовим чинником єдності (соборності) Української держави та невіддільною частиною її конституційної ідентичності;

2) як інститут української державності, що поєднує юридичний і ціннісний складники, українська мова покликана виконувати інтегральну (соборницьку) функцію та забезпечувати єднання й монолітність українського суспільства різнорівнево;

3) українська мова як державна мова є важливим інструментом впорядкування діяльності всієї державної влади та місцевого самоврядування, їй належить вирішальна роль у забезпеченні політичної єдності держави та суспільної згуртованості суголосно одному з прагнень, що ними керувався конституцієдавець при ухваленні Конституції України 28 червня 1996 року, зокрема «підключись про зміцнення громадянської злагоди на землі України» (абзац п'ятий преамбули Конституції України);

4) без повноцінного функціонування української мови в усіх ділянках публічного життя суспільства на всій території України українській нації загрожує втрата статусу й ролі титульної й державотвірної нації, що є рівнозначним загрози зникнення Української держави з політичної карти світу;

5) українська мова – доконечна умова (*conditio sine qua non*) державності України та її соборності;

6) Україна – це єдиний у світі ареал, де може бути гарантовано збереження, існування й усебічний розвиток української мови.

Також при розробці цієї Концепції були враховані попередні напрацювання та напрями популяризації української мови, визначені в Концепції розвитку української мови, культури та виховання історичної пам'яті у жителів міста Києва на 2015–2020 роки, затвердженій рішенням Київської міської ради від 28.05.2015 № 571/1435.

3. Аналіз поточної мовної ситуації в місті Києві.

Для глибинного вивчення поточної мовної ситуації в місті Києві були проаналізовані результати наявних соціологічних досліджень, а також проведені розвідувальне опитування за допомогою інформаційно-телекомунікаційної системи «Платформа цифрових мобільних сервісів «Київ цифровий», розвідувальне дослідження Комунального некомерційного підприємства «Освітня агенція міста Києва» «Мовне середовище учнівської

молоді в повсякденному житті», групові інтерв'ю, аналіз мовного середовища та мовленнєвого розвитку дітей, проаналізовані наявні приклади медіакампаній з просування української мови (див. додатки 1–5).

У результаті детального аналізу кількісних та якісних досліджень були окреслені такі основні тенденції:

1) упродовж останніх 22 років поширеність української мови в Києві зросла із 15% у 2000 році до 44% у 2023 році;

2) досі зберігається значний (майже вдвічі) розрив між часткою киян, що визнають українську мову рідною, та їх щоденною мовною практикою;

3) 47% від загальної кількості респондентів-киян удома спілкуються українською;

4) 33% від загальної кількості опитаних киян перейшли на українську під час повномасштабного вторгнення;

5) ключовими чинниками, що заважають почати опитаним киянам спілкуватися українською, є звичка (47%), недостатня та непослідовна популяризація української культури в суспільстві (24%), особисті страхи та невпевненість (21%);

6) на думку 79% від загальної кількості опитаних киян, українськомовне середовище найкраще допомагає почати спілкуватися українською;

7) 89% від загальної кількості опитаних киян не відвідували мовні курси або розмовні клуби;

8) найпоширенішим варіантом для вивчення та практикування української мови для киян є розмовні клуби (33%) та мовні курси як онлайн (28%), так і офлайн (14%), також важливим чинником вивчення української є зустрічі з мовними експертами (15%) та письменниками (11%);

9) фокус-групи підтверджують результати опитувань щодо наявності психологічних бар'єрів у переході на українську мову;

10) фокус-групи підлітків також показують недостатність включення сучасного контенту в навчальні програми, сприйняття української підлітками як переважно мови уроків;

11) аналіз мовленнєвого розвитку дітей показує недостатність залученості батьків до створення українськомовного середовища, більшість батьків хотіли б, щоб їхні діти краще володіли українською, та готові відвідувати розмовні клуби;

12) аналіз наявних проєктів демонструє значне зростання кількості та якості ініціатив з просування української мови як офлайн (мовні курси, клуби), так і онлайн.

4. Мета, завдання, напрями, очікувані результати Концепції.

Метою Концепції є визначення стратегічних пріоритетів і створення умов для поширення української мови в усіх сферах життя міста Києва, посилення об'єднувальної ролі української мови в суспільстві як засобу захисту національного мовно-культурного та інформаційного простору,

підвищення престижу використання української мови, якісне посилення українськомовного середовища столиці.

Досягнення поставленої мети пропонується реалізовувати відповідно до 4 напрямів із подальшим виокремленням завдань.

Напрямок 1. Забезпечення належних умов для вивчення та спілкування українською мовою, надання підтримки всім, хто планує перейти або вже переходить на українську.

Цей напрям декомпонується на 3 завдання:

1.1. Створення системи зручних та доступних всім киянам офлайн- та онлайн-послуг для вивчення та практикування української мови.

1.2. Організація осередків українськомовного середовища в усіх районах Києва.

1.3. Популяризація української мови шляхом проведення культурно-мистецьких заходів.

Досягнення мети Концепції за цим напрямом та завданнями буде оцінюватись за такими показниками:

- створення курсів та розмовних клубів української мови та їх щотижневе проведення в кожній зі 139 бібліотек міста Києва;
- 80% мешканців Києва мають володіти інформацією про розмовні клуби та послуги з практики української мови та користуватись цими послугами;
- створення Київського офісу мовної культури як основного центру покращення та поширення українськомовного середовища в Києві; 80% містян мають знати про Київський офіс мовної культури та користуватись послугами, що там будуть запропоновані;
- 80% респондентів із цільової аудиторії мають володіти інформацією про культурно-мистецькі заходи, відвідувати їх та вважати їх якісними й такими, що надихають на перехід на українську мову.

Напрямок 2. Створення українськомовного середовища в усіх сферах життєдіяльності міста Києва.

Цей напрям декомпонується на 8 завдань:

2.1. Зміцнення державного статусу української мови, вироблення дієвого механізму її захисту, розвитку та популяризації.

2.2. Мотивування учасників освітнього процесу до вивчення, навчання та спілкування українською мовою.

2.3. Розробка та відкриття мережі курсів з вивчення та удосконалення української мови для різних категорій осіб та різних вікових груп.

2.4. Покращення якості викладання державної мови в закладах освіти.

2.5. Залучення батьків дошкільнят та школярів молодшого шкільного віку до формування дитячого мовлення та створення українськомовного середовища розвитку дітей.

2.6. Посилення практики розмовної української мови в різних формальних та неформальних комунікативних ситуаціях під час освітнього процесу.

2.7. Запровадження нових форматів розвитку мовлення для учнів та молоді.

2.8. Вимірювання мовленнєвого розвитку, ступеню готовності до навчання у школі (за бажанням).

Досягнення мети Концепції за цим напрямом буде оцінюватись за такими показниками:

- 80% батьків дошкільнят та школярів молодшого шкільного віку мають знати про важливість мовленнєвого розвитку дітей та вплив мовного середовища на формування мовленнєвої компетенції;
- 80% батьків дітей мають вважати українськомовне середовище (як формальної, так і неформальної комунікації) достатнім для розвитку дітей;
- збільшення активного словникового запасу української мови (базова лексика) містян з домінантною російською мовою з 27% до 80%;
- збільшення середньої довжини висловлювань українською мовою дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з домінантною російською мовою з 2,5 до 4,4 слів;
- збільшення відсотку використання питомих українських слів дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з домінантною російською мовою з 10% до 20%;
- 80% учнів мають бути долучені до нових форматів вивчення та практики української мови;
- зниження частки батьків дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з домінантною українською мовою, що вважають українськомовне середовище закладів освіти недостатнім, з 78% до 15%;
- 95% учнів старшого дошкільного та молодшого шкільного віку проходять вимірювання мовленнєвих компетенцій з індивідуальними рекомендаціями батькам та педагогам (згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти).

Напрямок 3. Утвердження позиції української мови в культурно-інформаційному просторі міста Києва, популяризація українського мовлення.

Цей напрям декомпозується на 2 завдання:

3.1. Проведення інформаційно-комунікативних кампаній з популяризації української мови в суспільному просторі столиці.

3.2. Топоніміка у публічному просторі.

Досягнення мети Концепції за цим напрямом та завданнями буде оцінюватись за такими показниками:

- 80% респондентів з цільової аудиторії мають знати про Концепцію та заходи її реалізації, братимуть участь у заходах за потреби;
- 80% респондентів з цільової аудиторії та з відповідною потребою вважають заходи якісними, корисними та такими, що надихають до переходу на українську мову, та підтримують заходи у сфері українізації громадського простору.

Напрямок 4. Регулярний зворотний зв'язок з цільовими аудиторіями.

Цей напрям складається з 1 завдання:

4.1. Кількісні та якісні дослідження з метою вимірювання інформованості, оцінки ефективності та доступності заходів для різних цільових аудиторій.

Досягнення мети Концепції за цим напрямом та завданням полягає у тому, що репрезентативна кількість киян регулярно братиме участь в опитуваннях, фокус-групах щодо розвитку українськомовного середовища на території міста Києва.

5. План заходів з реалізації Концепції.

Завдання Концепції	Коротка характеристика заходу	Відповідальний	Строк впровадження
НАПРЯМ 1 Забезпечення належних умов для вивчення та спілкування українською мовою, надання підтримки всім, хто планує перейти або вже переходить на українську			
1.1. Створення системи зручних та доступних всім киянам офлайн- та онлайн-послуг для вивчення та практикування української мови	1.1.1. Створення розмовних клубів та мережі курсів української мови (наживо, онлайн)	Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)	II–III квартал 2023 року
	1.1.2. Створення курсу української мови для працівників сфери послуг, викладачів, тренерів спортивних гуртків та представників бізнесу	Громадські об'єднання (за згодою)	II–III квартал 2024 року
<i>(47% киян вважають, що звичка найбільше заважає почати спілкуватись українською)</i>	1.1.3. Створення і реалізація спеціалізованого навчального курсу української мови для людей з інвалідністю	Громадські об'єднання (за згодою)	I–II квартал 2024 року
	1.1.4. Книжкові клуби як альтернатива розмовних клубів	Департамент виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)	IV квартал 2023 року – I квартал 2024 року

	<p>1.1.5. Створення, публікація та поширення матеріалів для розвитку усного мовлення українською</p> <p>1.1.6. Відеопроєкт «Українська мова в цифровому форматі»</p> <p>1.1.7. Курси / майстер-класи української каліграфії та історії творення мови</p> <p>1.1.8. Залучення низових ініціатив до реалізації Концепції</p>	<p>Департамент виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>III-IV квартал 2023 року</p> <p>IV квартал 2023 року – I квартал 2024 року</p> <p>III-IV квартал 2023 року</p> <p>II-IV квартал 2023 року</p>
<p>1.2. Організація осередків українськомовного середовища в усіх районах Києва <i>(79% киян вважають, що українськомовне середовище найкраще допомагає)</i></p>	<p>1.2.1. Створення Київського офісу мовної культури – центру створення, поширення та моніторингу українськомовного середовища</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>II-III квартал 2024 року</p>

спілкуватись українською)	1.2.2. Позиціонування мережі курсів та розмовних клубів української мови як простору підтримки в переході на українську	Департамент виконавчого органу міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)	культури Київської міської	II-III квартал 2023 року
1.3. Популяризація української мови шляхом проведення культурно-містечкових заходів	1.3.1. Організація стендапів для молоді, проведення курсів стендапу	Департамент молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	культури Київської міської державної адміністрації)	II-III квартал 2023 року
	1.3.2. Сінемалогія українською	Департамент молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	культури Київської міської державної адміністрації)	II-III квартал 2023 року
	1.3.3. Вечірка з обміну українськими книгами	Департамент виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	культури Київської міської державної адміністрації)	II-III квартал 2023 року
	1.3.4. Показ української кінокласики або сучасного українського кіно у приміщеннях громадських просторів «Vcentri HUB» в м. Києві	Департамент виконавчого органу міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне підприємство виконавчого органу Київської міської державної адміністрації) «Київкінофільм», Департамент комунікацій виконавчого органу	культури Київської міської державної адміністрації), підприємство виконавчого органу Київської міської державної адміністрації) «Київкінофільм», суспільних виконавчого органу	III-IV квартал 2023 року

		Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне некомерційне підприємство виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) «Центр комунікації»	
НАПРЯМ 2 Створення українськомовного середовища в усіх сферах життєдіяльності міста Києва			
2.1. Зміцнення державного статусу української мови, дієвого вироблення механізму її захисту, розвитку та популяризації	<p>2.1.1. Проведення круглих столів, форумів, семінарів, інших заходів з питань формування та реалізації державної мовної політики</p> <p>2.1.2. Підтримка участі здобувачів освіти в міжнародних, всеукраїнських, міських заходах:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка; – Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика; – всеукраїнські учнівські олімпіади з української мови і літератури, українознавства; – Конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН з української мови, літератури, українознавства, фольклору; 	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p> <p>Протягом часу реалізації Концепції</p>

	<p>– Міжнародний фестиваль-конкурс «Прес-весна на Дніпровських схилах»</p> <p>2.1.3. Участь у радіодиктанті національної єдності учасників освітнього процесу</p> <p>2.1.4. Організація інформаційно-освітніх та книжково-ілюстрованих виставок у бібліотеках закладів освіти</p> <p>2.1.5. Проведення ювілейних читань учнівської молоді, флешмобу «Поетичний уклін», науково-практичних конференцій до ювілеїв відомих українських культурних діячів, письменників, науковців</p> <p>2.1.6. Виготовлення медіаконтенту з популяризації української мови</p> <p>2.1.7. Реалізація проекту П.О.Р.Ш. (перше онлайн-радіо «Школа»)</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
<p>2.2. Мотивування учасників освітнього</p>	<p>2.2.1. Розроблення концепції Віртуального музею української мови</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p> <p>Протягом часу реалізації Концепції</p>

процесу до вивчення, навчання та спілкування українською мовою	<p>2.2.2. Популяризація української мови, правильного вживання українських слів та правил правопису, зокрема через створення та поширення в мережі Інтернет матеріалів (відеороликів, інфографіки тощо) у рамках проєкту «СловОпис» Київського університету імені Бориса Грінченка (Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)</p>	<p>міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>реалізації Концепції</p>
	<p>2.2.3. Розроблення та реалізація освітніх програм з української мови для неформальної освіти батьків дітей різного віку</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Київський університет імені Бориса Грінченка (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка), громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.2.4. Популяризація української книги та читання серед учасників освітнього процесу</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.2.5. Реалізація проєкту «У пошуках слова». Презентація альманаху «У пошуках слова», під час якої учні мають можливість зачитати свої поетичні та прозові твори</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>

	<p>2.2.6. Організація зустрічей учасників освітнього процесу з україномовними видатними особами</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.2.7. Реалізація мовних проєктів Інформаційно-творчим «ЮН-ПРЕС»</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.3. Розроблення та відкриття мережі курсів з вивчення та удосконалення української мови для різних категорій осіб</p>	<p>2.3.1. Створення та реалізація онлайн-курсів з української мови для педагогічних працівників закладів освіти міста Києва</p> <p>2.3.2. Організація та проведення практико-орієнтованих курсів з української мови та відеоуроків «Спілкуємося українською» для різних цільових груп населення столиці у рамках проєкту «3 Києвом і для Києва» Київського університету імені Бориса Грінченка (Київського столичного університету імені Бориса Грінченка)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.4. Покращення якості викладання державної мови в закладах освіти</p>	<p>2.4.1. Підвищення якісного рівня викладання української мови та рівня володіння державною мовою вчителів-предметників, зокрема через програми курсів підвищення кваліфікації</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>

	<p>2.4.2. Реалізація проєкту «Культурна палітра України»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – учнівські експедиції на Прикарпаття; – конкурс Book-трейлер; – створення відеоблогу з аматорськими роликами вихованцями закладів позашкільної освіти; – розробка додатка з цікавим контентом для вивчення / покращення української мови 	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.4.3. Розробка освітнього ресурсу «Віртуальна методичка для вчителя / вихователя» для використання в освітньому процесі. Рекомендації методистів, досвід учителів / вихователів-практиків. Розміщення матеріалів для використання у роботі на офіційному ютуб-каналі Освітньої агенції міста Києва</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне некомерційне підприємство «Освітня агенція міста Києва»</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>
	<p>2.4.4. Створення освітнього ресурсу «Віртуальний вісник «містОК». Відкрита платформа для комунікації, навчання та втілення проєктів розвитку співробітництва між освітніми установами, обміну педагогічним досвідом, організації спільних культурних, спортивних та туристичних заходів. Розробка відеопосібника «Українська – це круто»</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>Протягом часу реалізації Концепції</p>

<p>2.5. Залучення батьків дошкільнят та школярів молодшого шкільного віку до формування дитячого мовлення та створення українськомовного середовища розвитку дітей</p>	<p>2.5.1. Розробка презентацій для батьків щодо формування дитячого мовлення, важливості українськомовного середовища для формування українського мовлення. Проведення регулярних презентацій для викладачів та батьків щодо лінгвістичного розвитку людини, різних доменів використання мови</p> <p>2.5.2. Розробка рекомендацій для батьків, посилення на ресурси, контент для створення українськомовного середовища розвитку дітей</p>	<p>Громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>II–III квартал 2023 року</p> <p>II–III квартал 2023 року</p>
<p>2.6. Посилення практики розмовної української мови в різних формальних та неформальних комунікативних ситуаціях під час освітнього процесу</p>	<p>2.6.1. Активне використання методик розвитку активного мовлення у зв'язку з оновленням змісту Базового компонента дошкільної освіти, що потребує оновлення підходів до організації освітнього процесу, зокрема до роботи з розвитку мовлення</p> <p>2.6.2. Розширення використання інтерактивних методик</p>	<p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>III–IV квартал 2023 року</p> <p>III–IV квартал 2023 року</p>
<p>2.7. Запровадження нових форматів розвитку мовлення для учнів та молоді</p>	<p>2.7.1. Школа контент-мейкінгу, коментування подій, кібер-спорту, музичної культури, всіх інших форматів вживання української мови в актуальних для учнів мовних доменах</p>	<p>Громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>II–III квартал 2024 року</p>

	2.7.2. Навчальний курс з дублювання українською мультфільмів та ютуб-роликів	Громадські об'єднання (за згодою)	IV квартал 2023 року – I квартал 2024 року
	2.7.3. Школа ораторської майстерності	Громадські об'єднання (за згодою)	I–II квартал 2024 року
	2.7.4. Акція «Наповнення вікіпедії українською мовою»	Громадські об'єднання (за згодою)	IV квартал 2023 року – I квартал 2024 року
	2.7.5. Створення наліпок з героями-українцями та українцями для уроків історії України, української мови та літератури	Громадські об'єднання (за згодою)	IV квартал 2023 року – I квартал 2024 року
	2.7.6. Організація українськомовних таборів для учнів, студентів	Громадські об'єднання (за згодою)	I–II квартал 2024 року
	2.7.7. Онлайн-челендж «Я зміною звички»	Департамент молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	III–IV квартал 2023 року
	2.7.8. Інтенсив «Самопрезентація українською мовою»	Громадські об'єднання (за згодою)	III–IV квартал 2023 року

	2.7.9. Етично-культурний курс / клуб «Свідомий українець»	Департамент молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)	III-IV квартал 2023 року
	2.7.10. Створення серії мотиваційних роликів для учнів	Громадські об'єднання (за згодою)	II-III квартал 2024 року
2.8. Вимірювання мовленнєвого розвитку, ступеня готовності до навчання у школі (за бажанням)	2.8.1. Впровадження в навчальну програму регулярних вимірювань мовленнєвого розвитку (фонетика, лексичний запас (активний, пасивний), довжина висловлювань, графітичні конструкції, побудова наративів, історій, продуктивне проактивне мовлення)	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)	II-III квартал 2023 року
	2.8.2. Створення форми індивідуального зворотного зв'язку та її наповнення – рекомендації батькам, педагогам	Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)	II-III квартал 2023 року
НАПРЯМ 3			
Утвердження позиції української мови в культурно-інформаційному просторі міста Києва, популяризація українського мовлення			
3.1. Проведення інформаційно-комунікативних кампаній з популяризації столиці	3.1.1. Проведення інформаційно-комунікативної кампанії з популяризації української мови в суспільному просторі столиці	Департамент суспільних комунікацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації),	III-IV квартал 2023 року

української мови в суспільному просторі столиці	<p>Комунальне підприємство виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) «Центр комунікації», Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Департамент промисловості та розвитку підприємництва виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Управління з питань реклами виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне підприємство виконавчого органу Київської (Київської міської державної адміністрації) «Київреклама», Департамент транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне підприємство «Київський метрополітен»,</p>
---	---

	<p>3.1.2. Проведення мовного сімейного фестивалю</p> <p>3.1.3. Дискусії з лідерами громадської думки</p> <p>3.1.4. Суботні розмови про мову з впливовими людьми</p> <p>3.1.5. Відео від відомих людей із записами «реальних» діалогів та донесення думки, що шлях до гарної української лежить через недосконалу українську</p> <p>3.1.6. Публікація серій інфографік щодо популяризації української мови у мережі Інтернет</p>	<p>Комунальне підприємство «Київпастранс», громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент молоді і спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент суспільних комунікацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне некомерційне підприємство виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), «Центр комунікації»,</p>	<p>III-IV квартал 2023 року</p> <p>II-III квартал 2023 року</p> <p>III-IV квартал 2023 року</p> <p>II-III квартал 2023 року</p> <p>III-IV квартал 2023 року</p>
--	---	---	---

	<p>3.1.7. Створення циклу радіо- та телепрограм на радіостанції «Голос Києва» та телеканалі «Київ» про українську мову, літературу та мистецтво</p>	<p>громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент суспільних комунікацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне підприємство Київської міської ради «Телекомпанія «Київ», Комунальне підприємство «Радіостанція «Голос Києва», громадські об'єднання (за згодою)</p>	<p>III-IV квартал 2023 року</p>
	<p>3.1.8. Інтерактивна екскурсійна карта «Літературний Київ»</p>	<p>Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)</p>	<p>III-IV квартал 2023 року</p>
	<p>3.1.9. Створення серії коротких відео- та аудіороликів у вигляді експрес-уроків з популяризації правильного вживання українських слів та правил правопису</p>	<p>Департамент суспільних комунікацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне підприємство Київської міської ради «Телекомпанія «Київ»,</p>	<p>III-IV квартал 2023 року</p>

		Комунальне підприємство «Радіостанція «Голос Києва», громадські об'єднання (за згодою)	IV квартал 2023 року
3.2. Топоніміка публічному просторі	3.2.1. Надання та опрацювання пропозицій щодо присвоєння об'єктам міського підпорядкування (вулицям, провулкам, алеям, проспектам, шосе, станціям метрополітену, бібліотекам, музеям, школам) імен українських діячів культури, мистецтва, мовознавства	Департамент суспільних комунікацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)	
НАПРЯМ 4			
Регулярний зворотний зв'язок з цільовими аудиторіями			
4.1. Кількісні та якісні дослідження	4.1.1. Регулярні опитування щодо мовного середовища Києва за допомогою інформаційно-телекомунікаційної системи «Платформа цифрових мобільних сервісів «Київ цифровий»	Департамент інформаційно-комунікаційних технологій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунальне підприємство «Головний інформаційно-обчислювальний центр», Департамент культури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації),	Регулярно (кожні 6 місяців) протягом часу реалізації Концепції

	4.1.2. Регулярні фокус-групи з різними цільовими аудиторіями (батьки дітей дошкільного віку, підлітки, підприємці, вчителі, люди літнього віку, люди з інвалідністю та особливими потребами, тощо)	<p>Департамент суспільних комунікацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p> <p>Департамент виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), громадські об'єднання (за згодою)</p>	Регулярно (кожні 6 місяців) протягом часу реалізації Концепції
--	--	--	--

Київський міський голова

Віталій КЛИЧКО

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ

Результати опитування за допомогою інформаційно-телекомунікаційної системи «Платформа цифрових мобільних сервісів «Київ цифровий» (опитування не репрезентативне, а носить розвідувальний характер)

Упродовж останніх 22 років поширеність української мови в Києві зросла з 15% у 2000 році до 44% у 2023 році. Динаміку зростання українськомовного середовища показано на рис. 1.

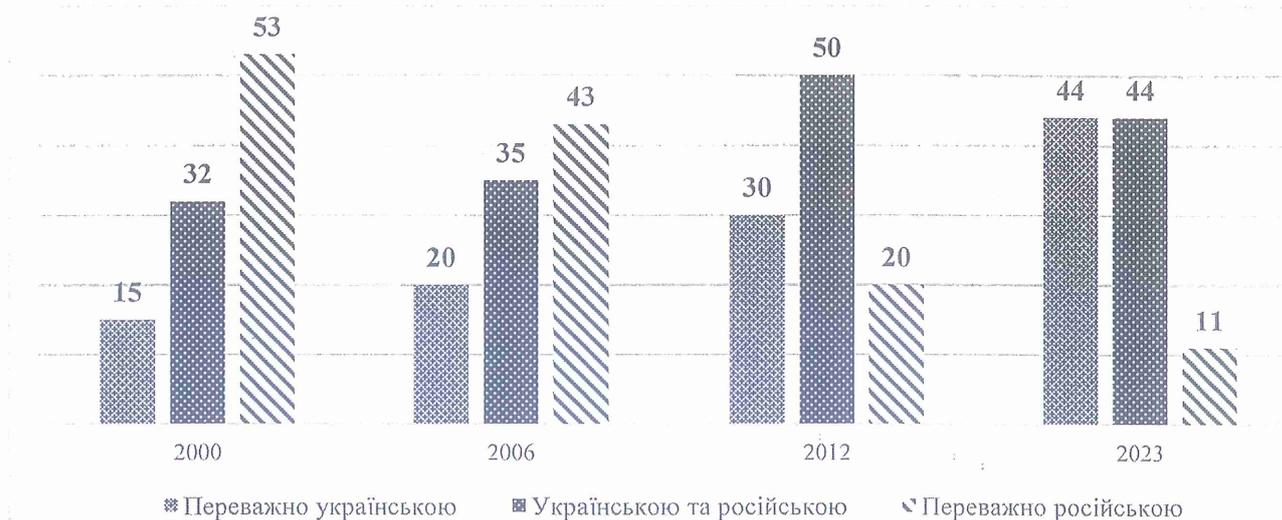

Рис. 1. Частка киян, що розмовляють певною мовою, % (2000, 2006, 2012 роки⁹, 2023 рік²)

Однак досі зберігається значний (вдвічі) розрив між часткою киян, що визнають українську мову рідною, та їх щоденною мовною практикою (рис. 2).

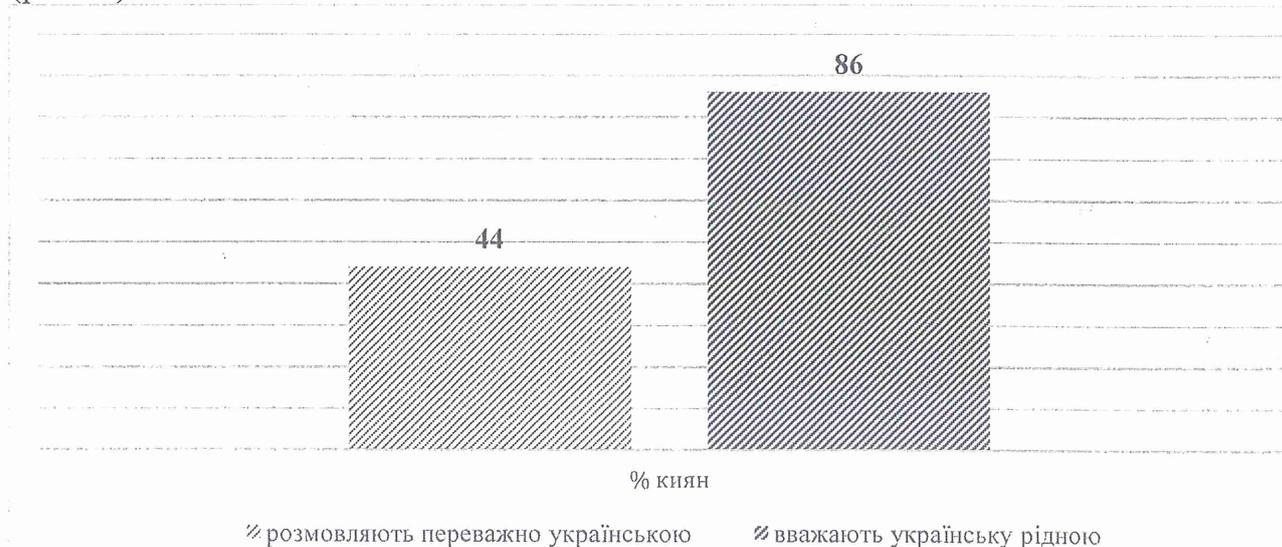

Рис. 2. Частка киян, що розмовляють переважно українською, та тих, хто вважає українську рідною (2023 рік²)

⁹ Залізняк Г. М. Сучасна мовна політика і кияни. *Наукові записки НаУКМА*. 2012. Т. 137 : Філологічні науки. С. 20–24.

Відсоток киян, які вважають українську мову рідною, також зростає: з 47% у 2012 році до 86% у 2023 році, при цьому 12% вважають рідною російську (рис. 3).

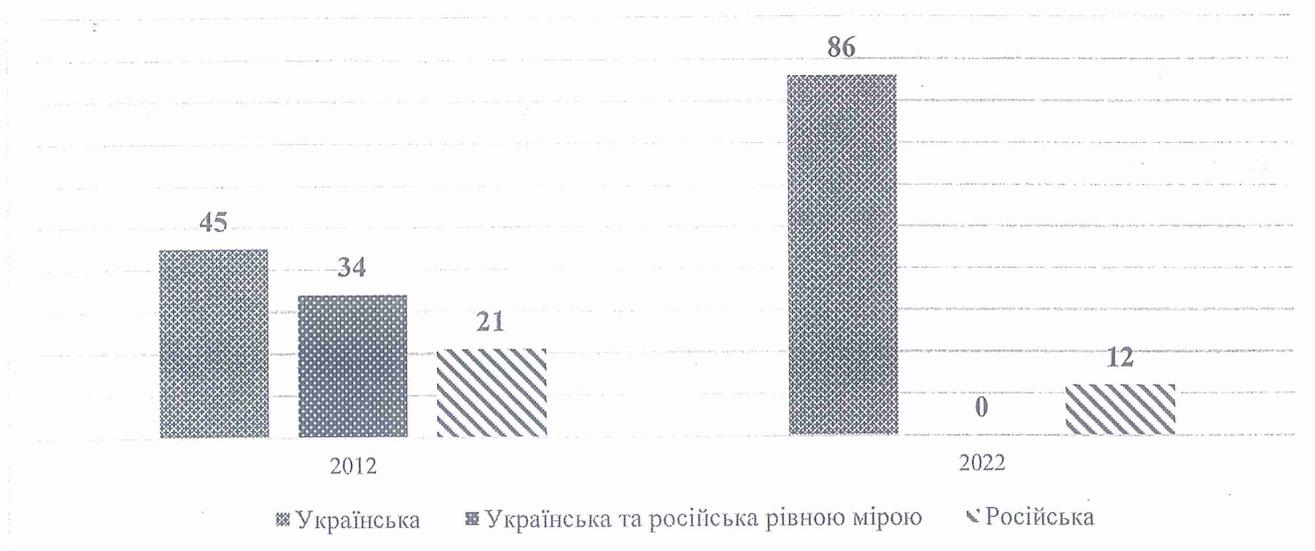

Рис. 3. Яку мову ви вважаєте рідною, % (2012 рік⁹, 2022 рік²)

Спілкування вдома. 47% від загальної кількості респондентів (64 840 осіб) киян удома спілкуються українською.

Представники молодшого покоління (вік яких сягає до 30 років) переважно обрали відповідь «Українською і російською» на запитання «Якою мовою ви спілкуєтесь вдома?». Трапляються поодинокі коментарі учасників, вік яких сягає 20–30 років, у яких зазначено, що незважаючи на те, що в усному мовленні переважає суржик, вони мають намір використовувати державну мову вдома.

Старше покоління віддає перевагу російській мові під час повсякденного спілкування, однак відчуває потребу перейти на українську найближчим часом.

З-поміж тих, хто активно послуговується російською мовою (14,4% від загальної кількості опитаних), є ті, хто прагне перейти на державну мову протягом року («Нині більше російською, бо мені поки складно говорити українською, все життя розмовляла російською. Однак хочу протягом року перейти повністю на українську», «Переходжу на українську, трішки проривається російська», «Поки російською, але в процесі переходу») (рис. 4).

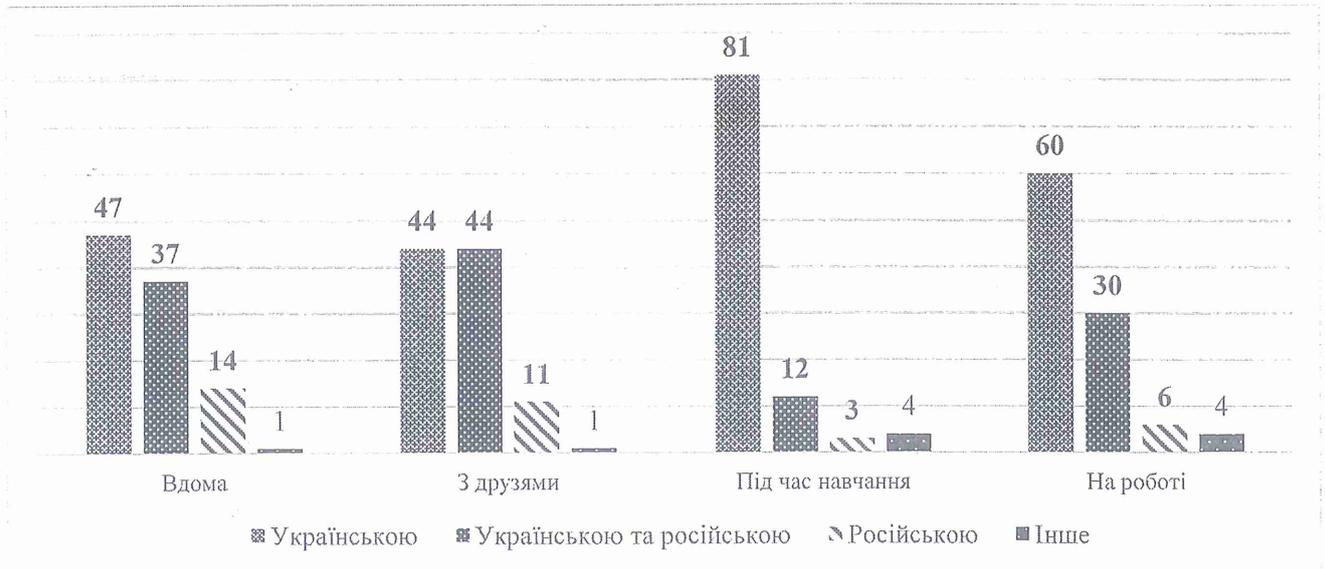

Рис. 4. Якою мовою ви спілкуєтеся вдома, з друзями, під час навчання, на роботі, % (2022 рік²)

Спілкування з друзями. На запитання «Якою мовою ви спілкуєтеся з друзями?» лиш 11% від загальної кількості опитаних (64 104 особи) обрали відповідь «Російською».

Однак респонденти зауважили, що зазвичай обирають мову співбесідника, підлаштовуючись до ситуації спілкування («Якою мовою розмовляють друзі, такою і я», «Тією, що й співбесідник», «Намагаюся українською. Але коли хтось з друзів спілкується російською, то іноді автоматично відповідаю російською»).

Невеликий відсоток молодшого покоління (вік яких сягає до 35 років) обирає англійську під час дружньої бесіди.

Спілкування під час навчання та на роботі. Жителі столиці в цілому підтримують законодавчі закріплення положень щодо розвитку української мови в навчальному та робочому середовищі. На роботі 60% від загальної кількості респондентів (62 073 особи) послуговуються українською мовою. Однак з-поміж учасників (вік яких сягає 18–25 років) переважає використання англійської мови під час виконання професійних обов'язків.

81% (найвищий показник) від загальної кількості опитаних (55 724 особи) обрали відповідь «Українською» на запитання «Якою мовою ви спілкуєтесь під час навчання?». Зауважимо, що частина респондентів здобуває освіту іноземною мовою («Англійською та українською», «Англійською і французькою», «Англійською, французькою, японською, чорногорською, українською і російською»).

Також опитані зауважили, що інколи відсутність необхідної інформації змушує користуватись російськомовними матеріалами («Недостатня кількість інформаційних ресурсів, контенту порівняно з російською, англійською мовами. Яскравими прикладами будуть форуми для програмістів, наукові статті та дослідження», «Недостатня кількість контенту українською»).

Перехід з російської на українську мову. Ситуація на користь української мови почала змінюватись на краще вже після Революції Гідності, а нині, після повномасштабного вторгнення агресора, багато людей

переходить із російської на українську мову та розбудовує український культурний простір.

Процес переходу на іншу мову спілкування не одномоментний і потребує певної адаптації. Сьогодні важливо, що 66% тих, хто користується двома мовами в побуті, готові найближчим часом перейти винятково на українську.

33% від загальної кількості опитаних киян (60 336 осіб) перейшли на українську під час повномасштабного вторгнення («Війна завершила процес переходу на українську, 100% лиш після 24 лютого»), 46% давно спілкуються українською («Моя рідна мова українська, розмовляла нею завжди», «Війна не вплинула на моє мовлення. Кожен українець повинен знати рідну мову»).

Менше ніж третина опитаних у коментарях зазначили, що активно послуговуються українською мовою з 2014 року («2013–2014», «З 2014 року», «Перейшла з 2014 року», «Війна у 2014 році надихнула перейти на українську»).

Чимало респондентів (вік яких сягає понад 45 років) наголосили, що досі продовжують розмовляти російською, оскільки тривалий час використовували її в особистих та професійних потребах («Активно намагаюсь перейти на українську, але іноді зриваюсь, бо занадто довго російська панувала в нашій країні», «У деяких сферах (друзі, особисте) спілкуюся російською», «Народився за часів СРСР, у Києві більше спілкуюся російською»).

Що заважає почати спілкуватися українською мовою. Ключовими чинниками, які заважають почати опитаним киянам (58 274 особи) спілкуватися українською, є звичка (47%) («З деякими людьми є звичка використовувати українську мову», «30 років спілкування російською»), недостатня та непослідовна популяризація української культури в суспільстві (24%) («Відсутність популяризації української мови серед молоді та російськомовне оточення»), особисті страхи та невпевненість (21%) («Відсутність бажання щось змінювати, лінь», «Відсутність чіткої самоідентифікації», «Небажання виходити з зони комфорту») (рис. 5).

Рис. 5. Що найбільше заважає почати спілкуватися українською, % (2022 рік²)

Окремі коментарі про «агресивне нав'язування української мови суспільством» вказують на необхідність враховувати індивідуальну мовленнєву ситуацію окремих цільових груп (наприклад, підлітків). Приклади таких коментарів: «Агресивна поведінка до російськомовних. Наприклад, відмова розмовляти з тобою», «Агресивне ставлення до російськомовних», «Невдала мовна політика, примус, знищення всього російського замість зацікавлення».

Що допомагає почати спілкуватися українською мовою. Сьогодні важливо створити мережу українськомовних просторів, оскільки, на думку 79% від загальної кількості опитаних киян (57 680 осіб), саме українськомовне оточення найкраще допомагає почати спілкуватися українською та стимулюватиме розвиток державної мови («Треба українськомовне оточення», «Жила в українськомовному оточенні, то це дуже допомагало вдосконалювати знання мови»), «Треба бажання та культурний осередок», «На жаль, відсутнє українськомовне оточення»).

11% впевнені, що кіно, музика та культурні заходи допомагають почати спілкуватися українською, 3,8% – мовні закони, 3,6% – свій варіант, 2,5% – освітні програми та розмовні клуби (рис. 6).

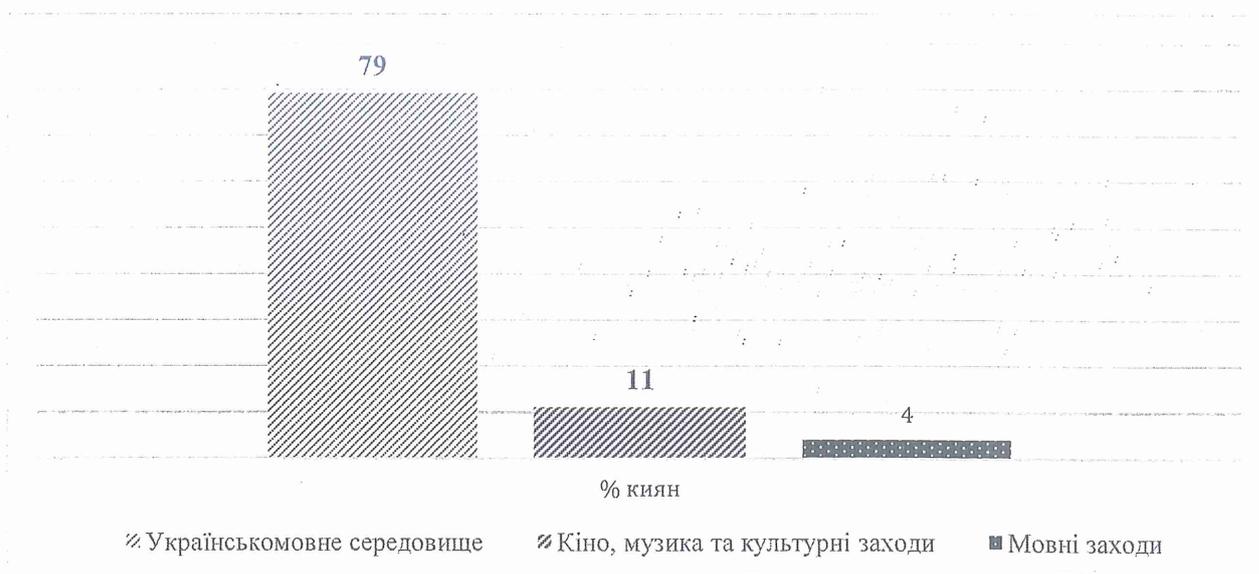

Рис. 6. Що потрібно, щоб почати спілкуватися українською, % (2022 рік²)

Чи відвідували мовні курси або розмовні клуби? 89% від загальної кількості опитаних киян (56 479 осіб) не відвідували мовні курси або розмовні клуби, щоб покращити рівень своєї української.

Менше ніж половина жителів столиці удосконалюють знання за допомогою мережі «Інтернет», шляхом самоосвіти та читання української літератури («Допомагають відео, кіно та інформація українською мовою», «Самостійна робота зі словниками, читання української літератури», «Переглядаю контент українською, читаю», «Дивлюсь освітні програми з популяризації української мови»).

Однак кияни не відмовилися б спробувати відвідати безкоштовні заняття з української мови («Буду після нашої перемоги», «Ідею щодо

розмовних мовних курсів підтримую», «Розмовні клуби можна відвідати, але якщо там будуть цікаві теми та люди»). Опитування показало, що кияни недостатньо проінформовані про існування розмовних клубів та курсів («Де ці курси?», «Якби розробили такі курси онлайн для загального доступу, було б більш результативно»).

У якому форматі зручно вивчати українську? Найпоширенішим варіантом для вивчення та практикування української мови для киян є розмовні клуби (33%) та мовні курси як онлайн (28%), так і офлайн (14%), також важливим чинником вивчення української є зустрічі з мовними експертами (15%) та письменниками (11%) (рис. 7).

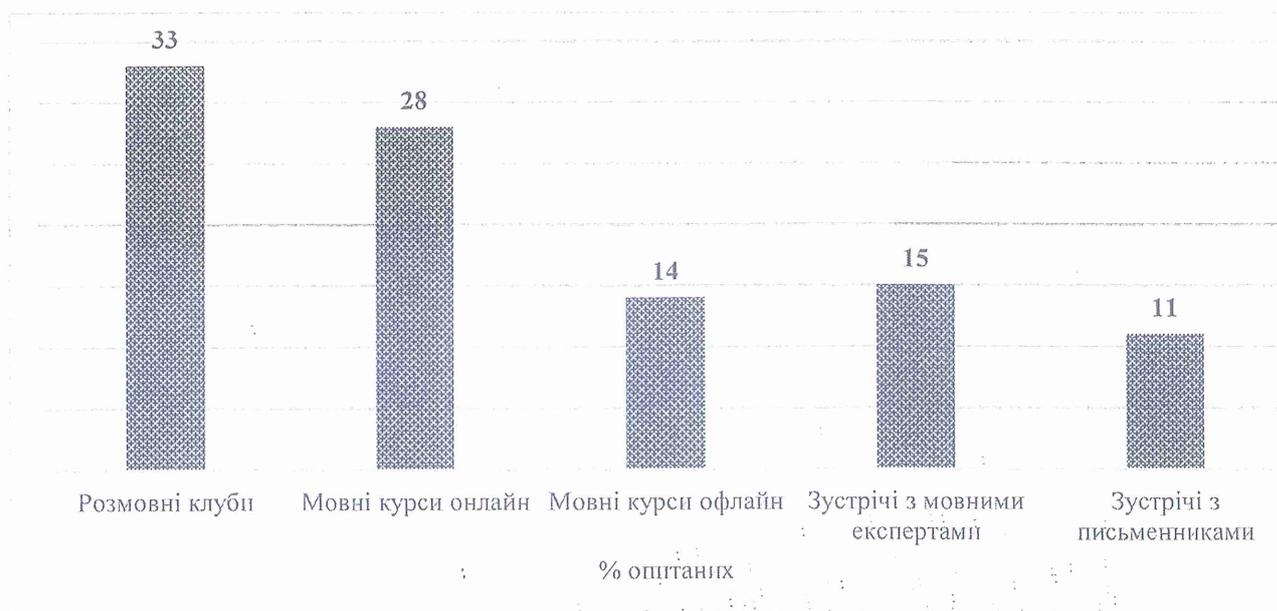

Рис. 7. У якому форматі вам зручно вивчати українську, % (2022 рік²)

Чи відвідували мовні курси або розмовні клуби, щоб покращити рівень своєї української? 89% від загальної кількості опитаних киян (56 479 осіб) не відвідували мовні курси або розмовні клуби, щоб покращити рівень своєї української.

Менше ніж половина жителів столиці удосконалюють знання за допомогою мережі «Інтернет», шляхом самоосвіти та читання української літератури («Допомагають відео, кіно та інформація українською мовою», «Лекції Ірини Фаріон на ютубі, самостійна робота зі словниками, читання української літератури», «Переглядаю контент українською, читаю», «Дивлюсь освітні програми з популяризації української мови»).

Однак кияни не відмовилися б спробувати відвідати безкоштовні заняття з української мови («Буду після нашої перемоги», «Ідею щодо розмовних мовних курсів підтримую», «Розмовні клуби можна відвідати, але якщо там будуть цікаві теми та люди»).

Через відсутність активної популяризації української мови в столиці кияни не достатньо проінформовані про існування розмовних клубів та курсів («Де ці курси?», «Якби розробили такі курси онлайн для загального доступу, було б більш результативно») (рис. 8).

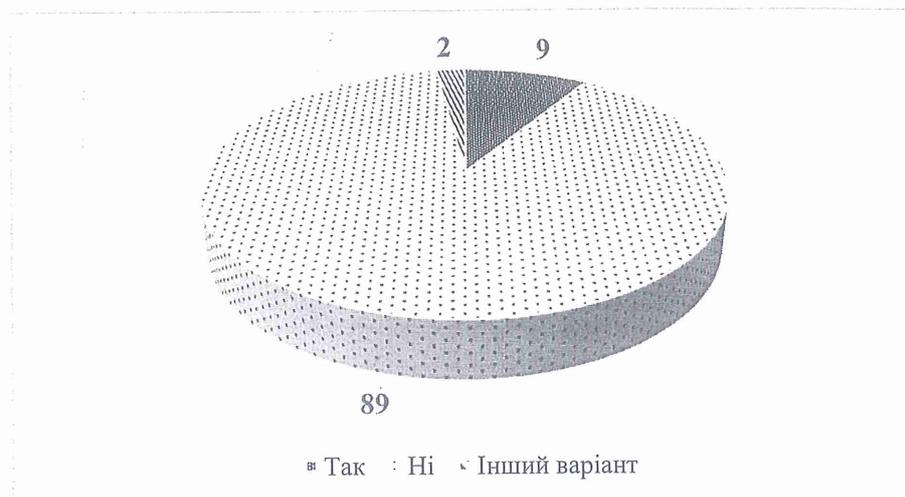

Рис. 8. Чи відвідували ви мовні курси або розмовні клуби, щоб покращити рівень своєї української, % (2022 рік²)

Результати опитування за допомогою інформаційно-телекомунікаційної системи «Платформа цифрових мобільних сервісів «Київ цифровий» показують масовий перехід жителів Києва на українську мову, дерусифікацію громадського простору, бурхливий розвиток і популярність українськомовного культурного простору.

У зв'язку з повномасштабним російським вторгненням в Україну рівень мовної самоідентифікації українців стабільно зростає, більшість киян усвідомили, що підтримка та зміцнення позицій державної мови є ключовим чинником збереження національної ідентичності.

Сьогодні в місті Києві назріла потреба в забезпеченні належного використання української мови в усіх сферах суспільного життя міста, розвитку українськомовного середовища, популяризації української мови.

В місті Києві нині функціонує приблизно 30 розмовних клубів, але через недостатню поінформованість про їх існування та можливості низький відсоток киян відвідує ці клуби.

75% киян називають найбільш зручним форматом вивчення та практикування української мови розмовні клуби або мовні курси (онлайн та офлайн).

Для ефективного навчання та мовної практики група не може перевищувати 15 осіб, а отже, для 56% киян, які не розмовляють із друзями українською, потрібно створити 134 400 навчальних груп. В середньому курс для однієї навчальної групи триває 3 місяці, паралельно цей 3-місячний курс в одному розмовному клубі можуть проходити 4 навчальні групи, отже, за рік один розмовний клуб може провести заняття для 16 навчальних груп. Таким чином, максимальна оцінка потрібної кількості розмовних клубів у Києві становить 8 400 онлайн- та офлайн-клубів. Якщо припустити, що реальна зацікавленість у відвідуванні розмовних клубів буде лише у 50% тих киян, які наразі не говорять щоденно українською, то оцінка потрібної кількості клубів становитиме 4 200 онлайн- та офлайн-клубів.

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ

Результати групових інтерв'ю

У лютому 2023 року робочою групою було проведено 6 групових інтерв'ю, в яких взяли участь 56 респондентів, що практикують різну щоденну мовну поведінку (говорять лише українською, говорять як українською, так і російською, говорять лише російською). Розподіл респондентів за групами представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Проведені групові інтерв'ю

№	Код	Назва групи	Чисельність респондентів	Тривалість
1	ФГ1	Розмовляють російською	10	2 год
2	ФГ2	Розмовляють українською	10	2 год
3	ФГ3	Розмовляють і українською, і російською (залежно від ситуації) – 1	9	2 год
4	ФГ4	Розмовляють і українською, і російською (залежно від ситуації) – 2	10	2 год
5	ФГ5	Батьки українськомовних дітей	9	2 год
6	ФГ6	Батьки російськомовних дітей	8	2 год
		Загалом:	56	12 год

Під час групових інтерв'ю детально вивчались питання, пов'язані зі щоденним вживанням різних мов, та які бар'єри заважають киянам частіше використовувати українську мову.

Всього із відповідей респондентів виділено 13 наративів (4 позитивні, 4 нейтральні та 5 негативних) щодо більшого поширення української мови в місті Києві. Наративи та пропоновані повідомлення для підсилення позитивних і переосмислення негативних наративів показані в табл. 2.

Таблиця 2

Позитивні, нейтральні та негативні наративи щодо української мови (групові інтерв'ю, лютий 2023 року)

13 основних наративів	Повідомлення медіакампанії
<ul style="list-style-type: none"> • Не можна нав'язувати • Побутові конфлікти. • Агресія в соціальних мережах. • Сімейні проблеми 	Українська мова – об'єднує. Єдина прийнятна для всіх публічна мова – українська. Вдома, в родині – будь-яка рідна мова
<ul style="list-style-type: none"> • Розмита ідентичність, незрозуміння важливості мови. • Російськомовні – більш мовностійкі 	Українська – мова майбутнього всіх українців та наших дітей Мова – зброя у протистоянні «руському міру» та пропаганді
<ul style="list-style-type: none"> • Відсутнє середовище, публічний простір • Лицемірство політиків. • Українська – не значить патріот 	Всі органи влади – середовище без російської мови (наприклад, КМДА)

<ul style="list-style-type: none"> • Думаю російською, підгальмовую, звичка. • Некрасиво, смішно звучить. • Не хочу ганьбитись 	<p>Ми створюємо можливості (курси, розмовні клуби, онлайн-спілкування, середовище підтримки).</p> <p>Перехід на гарну українську буде через погану. Це – нормально, нині багато людей намагається перейти на українську, підтримайте їх</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Недоречні виправлення • Немає осередків. • Недостатня мотивація 	
<ul style="list-style-type: none"> • Українська зараз якась дивна 	<p>Мова – жива, лише мертве не змінюється</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Стало більше української. • Солідарність, соромно говорити російською • Позитивний вплив середовища • Відчуваю підтримку • Наступні покоління вже говоритимуть українською. • Українська – мова можливостей. • Українська – для розвитку, для роботи 	

Негативні наративи: негативним більшість респондентів називає будь-яке нав'язування мови щоденного побутового спілкування, це викликає зворотню протестну реакцію у більшості респондентів. Також більшість респондентів зазначає відсутність повсюдного українськомовного середовища в Києві, що значно ускладнює процес переходу з російської на українську та зменшує кількість потенційних можливостей практики української в щоденному житті.

Респонденти зазначають більшу мовну стійкість киян із домінантною російською мовою та те, що кияни з домінантною українською частіше переходять у розмові з української на російську, ніж навпаки. На думку респондентів, така поведінка зумовлена сформованими стереотипами та відсутністю українськомовного середовища в столиці.

Також респонденти хотіли би бачити більш послідовну мовну поведінку політиків та публічних осіб, деякі респонденти вважають, що більшість політиків говорить українською лише на камери, а в побуті продовжують залишатись російськомовними і таким чином не показують приклад громадянам у послідовному вживанні української в усіх комунікативних ситуаціях. Деякі цитати респондентів щодо важливості мовного середовища та підтримки у переході на українську:

- «Ми й самі б хотіли краще українською говорити, але думаю російською, вчилась в російській школі, в сім'ї – російською, тому складно. Я наче на ручнику, коли українською розмовляю, починаю гальмувати, думаю, що сказати, підбираю слова. Не хочу ганьбитись»;

- «Моя мама зараз в Ірландії і, коли почула, як я українською говорю, каже: «Так, як ти говориш, краще взагалі не говорити». Ось так»;

- «Мені незручно чисто психологічно, знаю, як має звучати правильна українська мова, коли щось намагаюсь сказати, починаю думати: «Треба було не це слово, а інше», знову загальмовуюсь»;

- «Багато хто кидає спроби розмовляти українською, тому що наче як смішно звучить їх мова, їм важко перекладати постійно слова і вимова інша, тому вони й кидають ці спроби»;

- «Але за собою помітила, діти в Хмельницькому зараз і багато людей навкруги говорять українською і ти намагаєшся підлаштовуватись, а в Києві такого немає, тут всі російською в основному. Це не як цінність, а всі навколо російською, мотивації тут немає переходити»;

- «Він (прізвище політика) же сам російською завжди розмовляв, а потім різко перейшов, вони (політики) в кулуарах всі російською розмовляють, мені здається».

Нейтральні наративи в основному формуються навколо «некрасивості», «дивності» власного мовлення при переході на українську. Від цього респонденти почуваються дискомфортно. Респонденти ще раз підкреслюють важливість мовного середовища (яке допомогло б у подоланні цього дискомфорту) та мотивації для переходу на українську у щоденному спілкуванні.

Позитивні наративи: серед позитивного респонденти наголошують, що української мови в 2022–2023 роках навкруги в Києві стало більше і це дає відчуття солідарності з іншими українцями. Дуже позитивним респонденти визначають вплив середовища підтримки при переході на українську (там, де таке середовище сформувалось: наприклад, домовились із друзями або на роботі постійно практикувати українську), коли люди навколо не вказують постійно на помилки чи нелітературне мовлення, а навпаки визнають, що перехід з однієї мови на іншу не може бути легким та підбадьорюють у більшому практикуванні української.

Респонденти вважають, що наступні покоління киян уже говоритимуть в усіх комунікативних ситуаціях українською і що українська мова все більше ставатиме мовою можливостей та кар'єрних можливостей.

Додатково в лютому 2023 року були проведені фокус-групи з внутрішньо переміщеними особами та підлітками.

Респонденти-ВПО відчують потребу більше та краще спілкуватись українською, однак більшість з них вказують на відсутність чіткої та детальної інформації щодо можливостей вивчення та практикування української в Києві. Деякі з респондентів-ВПО очікували більшої українськомовності від столиці, відсутність українськомовного середовища є основним фактором складності переходу на українську.

Щодо мовлення дітей респонденти-ВПО хотіли би бачити більш чіткі рекомендації від педагогів дитячих садочків та шкіл, як практикувати українську з дітьми (списки слів, мовні вправи, ігри тощо).

Респонденти-підлітки (12–14 років) вважають, що більшість їх друзів продовжують використовувати українську лише на уроках та у спілкуванні з

учителями, за їх оцінками, лише 20–25% серед підліткового середовища регулярно розмовляють українською.

Основними проблемами у переході на українську підлітки також називають відсутність середовища (показовими тут є такі цитати респондентів: «Якби я не домовився зі своїми друзями у квітні 2022, що ми всі разом переходимо на українську, я би продовжував розмовляти російською», «Моя мама в травні минулого року спробувала вдома з нами постійно говорити українською, однак за декілька місяців знову повернулась до російської», «Я ходжу на футбол вже 8 років, і там все завжди російською, незрозуміло, як зараз переходити на українську на футболі») та відсутність або непопулярність сучасного контенту українською, хоча водночас визнають, що в 2022 році багато тітокерів, ютуб-каналів та інших виробників контенту перейшли на українську (цитата: «Я одного разу зайшов на ютуб та написав «український реп», мені майже нічого нормального не випало», «В тіток, Spotify, Apple Music якимось постійно підкидає багато чого російською, ми вже звикли»).

Також респонденти-підлітки висловлюються щодо більш інтерактивного та наближеного до реального життя викладання української в школі (цитата: «Було б цікаво провести проходження якоїсь комп'ютерної гри українською», «Я би міг спробувати записати коментар до якогось футбольного матчу українською», «Якщо робити розмовні клуби української, то там має обговорюватись щось цікаве для нас: програмування, роботи, сучасний контент, кіберспорт, щось таке»).

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ Українська мова в дитячому мовленні

Мовна ідентичність людини формується впродовж усього життя, однак найбільш важливими роками у формуванні домінуючої мови є ранні роки життя, коли мовлення дитини активно розвивається.

Аналіз мовної стійкості учнів закладів освіти Києва, проведений Комунальним некомерційним підприємством «Освітня агенція міста Києва» впродовж останніх 9 років, показує, що з 2014 року до 2023 року учнівська молодь столиці свідомо обирає українську мову як мову повсякденного спілкування в усіх сферах суспільного життя на противагу російській та має переконання, що мова формує свідомість, є важливим складником української національної ідентичності, а спілкування українською мовою є гарантом інформаційної безпеки України та незалежного гуманітарного простору держави. Дослідження становлення національної свідомості, громадянської та національно-патріотичної компетентності, поважного ставлення до рідної мови серед вихованців і учнів проводяться циклічно з метою виявлення та відстеження тенденцій та запровадження заходів для покращення мовного середовища учасників освітнього процесу.

Назва дослідження	Стан національно-патріотичного виховання учнівської молоді м. Києва	Розвиток громадянської і національно-патріотичної компетентності учнів	Громадянська самосвідомість учнів закладів загальної середньої освіти
Дата проведення	12 листопада 2014 року	12–17 грудня 2019 року	7–10 грудня 2021 року
Респонденти	2771 учень 9-х та 11-х класів	7943 учні 10–11-х класів	10636 учнів 9–11-х класів

На запитання «Якою мовою учні спілкуються у повсякденному житті?» 65,3% опитаних учнів 10–11 класів відповіли, що спілкуються у побутовому житті українською мовою (за результатами анкетування, проведеного під час дослідження «Стан навченості та ставлення учнівської молоді 10–11-х класів до патріотичного виховання через вивчення предмета «Захист України» у період з 14 по 16 грудня 2022 року).

З 23 лютого по 5 березня 2023 року КНП «Освітня агенція міста Києва» провело опитування «Мовне середовище учнівської молоді в повсякденному житті». В онлайн-опитуванні взяли участь 25 450 учнів 8–11 класів. 95% учнів відчувають гордість за свою країну; цей показник зріс удвічі порівняно з груднем 2021 року (49%). 76% учнів вважають, що українська має бути єдиною державною мовою, та 76% вважають, що українську мову повинен

знати кожен громадянин та громадянка України. 67% учнів вважають, що українська мова важлива тому, що вона об'єднує суспільство¹⁰.

Однак почуття гордості за Україну та розуміння важливості української мови практично не впливає на щоденну мовленнєву практику учнів: лише 40% учнів спілкуються тільки українською або переважно українською з друзями, 42% ведуть українською особисті сторінки в соціальних мережах. Така поведінка віддзеркалює загальне мовне середовище Києва, в якому 44% містян послуговуються українською щоденно з друзями (рис. 9–11).

Рис. 9. Розподіл відповідей школярів на запитання про використання української мови, %¹⁰

Рис. 10. Розподіл відповідей школярів на запитання про використання української мови, %¹⁰

¹⁰ Учні 8–11 класів столичних закладів освіти пройшли опитування щодо мовного середовища: 95% відчуває гордість за свою країну і 76% вважає, що українська мова має бути єдиною державною. Джерело: <https://don.kyivcity.gov.ua/news/12504.html>.

Активне, продуктивне використання української мови в повсякденному житті

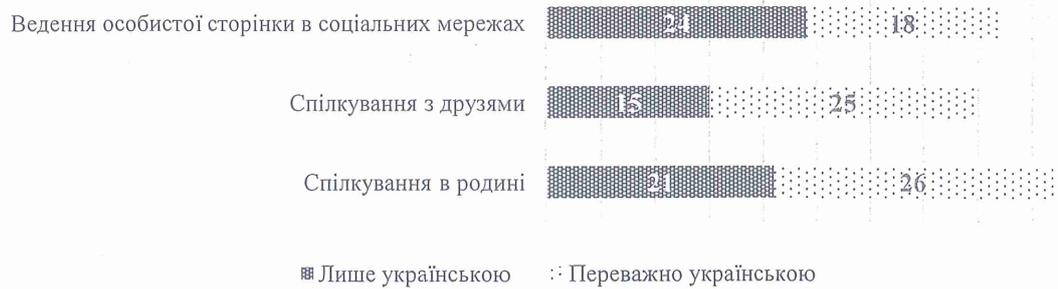

Рис. 11. Розподіл відповідей школярів на запитання про використання української мови, %¹⁰

У Києві впродовж 2002–2022 років 97–98,5% школярів навчаються в українськомовних школах. Однак мовне середовище багатьох шкіл, попри те, що задеклароване як монологічне, подібне до хамелеона, адже навіть у тих закладах, які вважаються українськомовними, панують білінгвізм і диглосія: заняття відбуваються українською, а на перервах і вчителі, й учні широко послуговуються російською мовою¹¹ [с. 101]. Тільки 19% київських школярів визначають середовище шкіл майже повністю українськомовними⁸ [с. 242] (рис. 12).

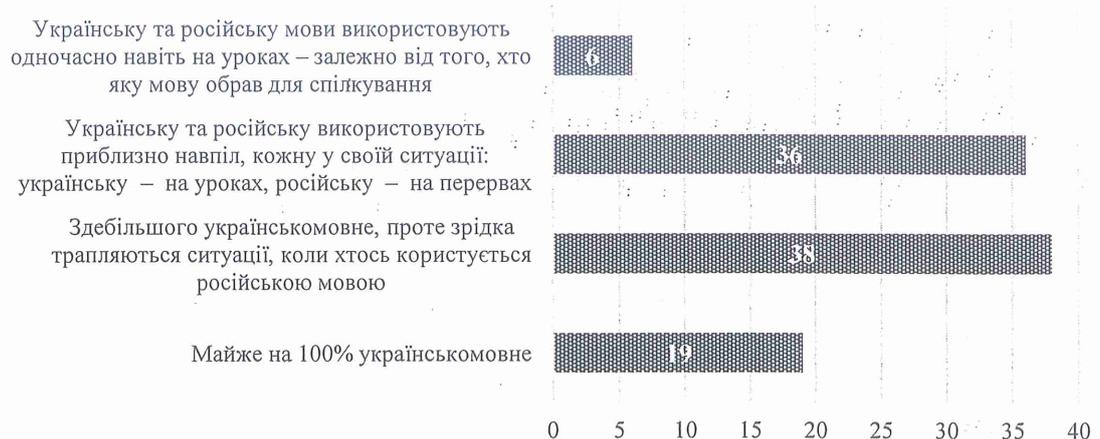

Рис. 12. Розподіл відповідей школярів на запитання про якість мовного середовища навчального закладу, %⁸ [с. 242]

Якщо на уроках послуговується українською 70% опитаних старшокласників, то на перервах лише 29%⁸ [с. 243]. Цей показник у 2–2,5 рази нижчий, ніж у таких містах центрального регіону України, як Житомир, Біла Церква та Черкаси (рис. 13).

¹¹ Матвеева Н. Двомовність у сучасному комунікативному просторі Києва. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2022. 158 с.

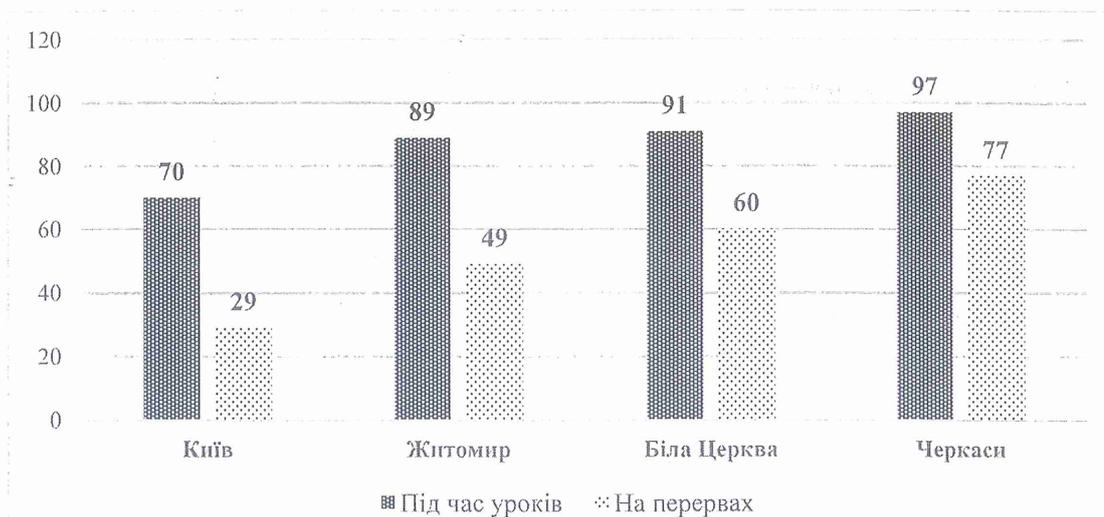

Рис. 13. Розподіл відповідей про використання української мови за самооцінкою школярів, %⁸ [с. 243]

Білінгвізм мовного середовища – це основна причина конфліктів в українських школах. Майже третина, а саме 29% київських старшокласників, ствердно відповіли на запитання, чи траплялися з ними під час перебування в навчальному закладі конфлікти через мову⁸ [с. 245].

Батьки українськомовних дітей у місті Києві масово повідомляють про факти переходу їх дітей на російську під соціальним тиском більшості однолітків, часто українськомовні діти є в тотальній меншості: 1–3 дитини серед 20–25 однолітків у групі садочка чи в класі школи.

Нижче наведені деякі цитати батьків українськомовних дітей м. Києва з соціальних мереж:

- «Зараз (лютий 2023) в садочку мого сина на 15 дітей в групі – 1 україномовний, мій. Є трохи дітей, які розуміють українську, але не говорять, а є такі, які навіть не все розуміють українською»;
- «Моя донька пішла в школу на Троєщині у вересні 2022 року. В класі 28 дітей, розмовляють українською – 5, українськомовні діти більше спілкуються між собою, з усіма дітьми грають лише в такі ігри, де треба мінімально говорити (квач, хованки тощо)»;
- «З досвіду нашої школи можемо сказати, що неформальне спілкування українською дітей з російськомовних родин ставалося тоді, коли в колективі була кількісна більшість україномовних дітей»;
- «Для створення українськомовного середовища основне – всі дорослі спілкуються українською. І з часом дитина починає відповідати українською. А між собою діти переходять на спілкування українською, саме коли більшість говорить цією мовою»;
- «З вчителями діти спілкуються тільки українською, на жаль, на перервах діти між собою часто переходять на російську. Хоча в школі обговорюють важливість мови і для батьків в школі влаштували клуб спілкування українською. Також обговорювали з батьками це питання, більшість перейшли вдома на українську з 24 лютого. Але діти, йдучи у школу, кажуть: «Ну там всі спілкуються російською, ми так звикли»;

- «Коли вчитель української мови підписує себе сама в вайбері іменем, і на моє диво, російською, то нам ще до україномовного середовища далеко. Моя дитина повністю україномовна. Коли намагається щось відповісти однокласникам українською – з нього сміються. До великої війни були фрази «ти долго будеш разговаривать на свайом языке?»;

- «З власних спостережень можу сказати, що в першому класі більшість дітей, які вдома спілкуються не українською, готові переходити повністю на українську мову. Але, якщо батьки продовжують вдома спілкуватись з дітьми іншою мовою, з часом дитина доходить до висновку, що українська тільки на уроках. На жаль... Діти повинні бачити приклад»;

- «Мої діти, на жаль, як білі ворони в своїх класах... якщо зі спілкуванням на уроках чи з вчителями ще норм, то в спілкуванні між дітьми повна каша. Діти спілкуються тією мовою, якою з ними розмовляють батьки вдома. А з батьків практично ніхто ніяких висновків не зробив... всім какая різниця»;

- «Дуже болюча тема. Дітям у Києві не вистачає спілкування з однолітками українською. В садку більшість дітей російськомовні»;

- «Насправді, дітям складно, бо на вулиці, в закладах освіти вони, як українськомовні, як правило, опиняються у меншості. І їм складно пояснити, чому так. Знайти в Києві гуртки, секції з українськомовними викладачами також дуже проблематично»;

- «Прикро, що в школі та дитсадку переважна більшість дітей говорить російською і вчитель їх ніяк не виправляє, діти на уроках відповідають російською, а вчитель мовчить».

Якщо мовне навчання (опанування мовних знань, розвиток грамотного мовлення і високої мовної культури) перебуває на належному рівні, то важливість мовного виховання (насамперед правильне ставлення до мови) багато педагогів недооцінюють. Тому доволі часто буває так, що «пересічний київський школяр чи студент має з української мови найвищу оцінку, але в повсякденному житті нею ніколи не спілкується, – це закономірний наслідок хорошого мовного навчання й поганого мовного виховання».

Через постійне перебування у двомовному середовищі діти не можуть визначитися зі своєю мовною ідентичністю. Лариса Масенко пояснює, що «постійне застосування у шкільній комунікації двох мов з боку педагогів не лише заважає учням оволодіти усім спектром української мови, але й формує в їхній свідомості роздвоєння між сферами застосування мов – вживання української обмежується для них лише уроками, тоді як значно вільніша, а відтак і привабливіша сфера неформального спілкування й розваг закріплюється за російською мовою. Педагог, який на перерві переходить на спілкування з учнями російською, дезорієнтує їх, формує у них стереотип непридатності української мови для живої неофіційної розмови»¹¹ [с. 103–105].

Завданням надзвичайної ваги є створення методик вимірювання мовної компетенції школярів. Як ніколи на часі – розробка новітніх методик навчання

української мови, здатних подолати істотну невідповідність між реальним комунікативним досвідом і знаннями мови та про мову. Міністерство освіти і науки України та виконавчі органи місцевої влади повинні забезпечувати постійний моніторинг мовної ситуації, сприяти діяльності громадських рад з нагляду за впровадженням мовної політики в усіх навчальних закладах, підтримувати різноманітні громадські ініціативи, заохочувати самоосвіту. Наукового обґрунтування потребують усі ланки процесу мовної освіти:

1) розподіл годин (досі він не враховує комунікативну природу навчання, а є виявом схоластичної традиції, яка бере початок від гімназій та семінарій середини XIX ст. і є спадком радянської школи);

2) розробка навчальних програм (неприйнятними, зокрема, є їхня негнучкість, відірваність від реальних умов функціонування української та інших мов, неузгодженість із мовною ситуацією, а також те, що вони майже не враховують комунікативних потреб та інтенцій сучасної молоді);

3) впровадження нових прикладних навчальних дисциплін, спрямованих на розвиток комунікативної діяльності.

У мовній освіті варто віддавати перевагу інноваційним інтерактивним моделям, у яких учні виступають суб'єктами освітнього процесу, а не тільки виконують роль об'єктів, як це було раніше⁸ [с. 136].

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ Вимірювання мовленнєвого розвитку дітей

Численні соціолінгвістичні дослідження показують важливість кількості та якості мовного потоку (language input), з яким взаємодіє дитина для повноцінного розвитку всіх аспектів мовлення (слухання та розуміння, говоріння, спонтанне мовлення, активний та пасивний словниковий запас, вміння конструювати розгорнуті речення, вміння скласти наративи, історії з речень тощо). Білінгвізм позитивно впливає на такі когнітивні функції, як робоча пам'ять, виконавча функція та навички з вивчення нових слів. Однак, незважаючи на цей позитивний ефект від білінгвізму, численні дослідження показують слабкості дітей з другою (не домінантною) мовою в таких напрямках, як активний словниковий запас, вміння розуміти прочитане тощо^{12,13}.

У країнах Європи вимірювання мовленнєвого розвитку дітей дошкільного та початкового шкільного віку є поширеною практикою (рис. 14).

Попри те, що Стандартом дошкільної і початкової освіти (Базовий компонент дошкільної освіти в Україні) передбачене формування у дітей мовної компетенції (збалансований запас слів, володіння мовою у різних комунікативних ситуаціях, вживання різних за складністю типів речень тощо), спостерігається значний розрив між освітніми практиками і метою, котру намагаються досягти у закладах дошкільної освіти і в початковій школі.

Дошкільна освіта

Докторка педагогічних наук Алла Богуш пропонує проводити протягом місяця три комплексні й одне спеціальне заняття з мовленнєвого спілкування. Однак дітям із домінантною російською мовою не достатньо 1 заняття з розвитку мовлення на тиждень для опанування повноцінного продуктивного мовлення українською.

Що стосується вимірювання результатів цих занять – «контрольні заняття [з вимірювання мовленнєвого розвитку] плануються і проводяться в усіх вікових групах». Рекомендації методистів: доцільно «відводити по 2 заняття для кожної перевірки мовленнєвих навичок і вмінь дітей протягом півріччя», тобто раз на 3 місяці. Проте «їх кількість, мету і зміст визначає вихователь».

При цьому вихователі не забезпечуються чіткими критеріями того, що і яким методом вимірювання має бути проконтрольовано: наприклад, одним з критеріїв низького рівня володіння мовою називаються «низькі мовні характеристики (бідність лексики, невиразність звучного мовлення,

12 Babayiğit, S., Hitch, G.J., Kandru-Pothineni, S. et al. Vocabulary limitations undermine bilingual children's reading comprehension despite bilingual cognitive strengths. *Read Writ* 35, 1651–1673 (2022). <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10240-8>.

13 Bylund, E., Antfolk, J., Abrahamsson, N. et al. Does bilingualism come with linguistic costs? A meta-analytic review of the bilingual lexical deficit. *Psychon Bull Rev* (2022). <https://doi.org/10.3758/s13423-022-02136-7>.

граматична неправильність)», але при цьому не пропонується розроблених критеріїв оцінки того, яку лексику вважати бідною (кількість слів та очікуваний словниковий запас, яким має володіти дитина в 3, 4, 5 років).

#	Країна	Тест мовленнєвого розвитку	ОПИС
1	Бельгія (Фландрія) [1] 	<ul style="list-style-type: none"> • KOALA test 	<ul style="list-style-type: none"> • Обов'язковий для всіх дітей (5 років) • Фокус: розуміння, вміння повторити, 7 активностей • Профіль готовності до школи, окремий курс мовного занурення в групі, індивідуальний підхід (29% дітей в Антверпені потребують мовної підтримки (січень 2023))
2	Великобританія [2] 	<ul style="list-style-type: none"> • Early years foundation stage (EYFS) 	<ul style="list-style-type: none"> • Обов'язковий для всіх дітей 2-3 років та 5 років, Preschool Language Scale (PLS-5 UK) • Фокус: мовна взаємодія, дослідження мови, слухання та розуміння • Профіль готовності до школи
3	Швейцарія [3] 	<ul style="list-style-type: none"> • Basel Deutsch 	<ul style="list-style-type: none"> • Обов'язковий для всіх дітей (перед дитячим садком) • Фокус: мовлення • Додаткові мовні заняття 3 рази на тиждень (2023)
4	Німеччина [4] 	<ul style="list-style-type: none"> • Delfin 4, Nordrhein-Westfalen 	<ul style="list-style-type: none"> • Обов'язковий для всіх дітей (4 роки) • Словниковий запас, мовлення: тривалість 30 хвилин • Профіль готовності до школи, додатковий мовний педагог, клуб (за потреби)
5	Фінляндія [5] 	<ul style="list-style-type: none"> • Language aware learning environment 	<ul style="list-style-type: none"> • Таблиці визначення мовного середовища в якому формуються діти, індивідуальний план • Таблиці мовленнєвого розвитку дитини, мінімум 1 раз на рік • Профіль готовності до школи, ігри та мовні клуби
6	Данія [6] 	<ul style="list-style-type: none"> • Consolidation Act on Public Day-care Facilities 	<ul style="list-style-type: none"> • Обов'язковий для всіх дітей (3 роки) • Обов'язкові заняття для всіх двомовних дітей (з домінуючою не данською) в середовищі, що мотивує їх говорити данською (15 або 30 годин на тиждень)

- <https://www.belgaapexaapex.eu/toddlers-in-big-flemish-cities-speak-dutch-less-fluently>
- <https://help-for-early-years-providers.education.gov.uk/communication-and-language>
- <https://www.medien.bs.ch/nr/2023-fruehe-deutschfoerderung-soll-ausgebaut-werden-nr.html?fbclid=IwAR2-GQ5vM621732tupueevazZMLvGyLZ3lsZlsVnBef3P0xZuGEOSIF0fozMI>
- https://www.schulministerium.nv/systemfiles/media/documentfile/delfin_4_liver_ukrainisch_220321.pdf
- https://www.utu.fi/sites/default/files/media/LangPada_tool_interactive.pdf
- <https://www.thebcaj.dk/2017/01/17/denmark-eyes-mandatory-language-test-for-all-three-year-olds/>

Рис. 14. Практики вимірювання мовленнєвого розвитку дітей у країнах Європи

Наразі оцінка мовленнєвого розвитку дошкільнят виконується за відчуттями «достатності мовленнєвих навичок» вихователів закладів дошкільньої освіти (що створює проблему, зокрема, для дітей внутрішньо переміщених осіб (ВПО), котрі мають менш розвинені мовленнєві навички українською мовою порівняно з дітьми, які формувалися у більш українськомовному середовищі). За відсутності чітких критеріїв та системи вимірювання діти стають заручниками суб'єктивної оцінки окремих педагогічних працівників.

При переході у початкову школу критерії готовності щодо мовленнєвої компетенції також суб'єктивні: 6-річна дитина має вміти: розповісти про себе, про своїх батьків та інших членів родини без тривалих пауз і повторів; розповісти про улюблених домашніх тварин, іграшки, описувати їх усно; домислювати кінцівку оповідання, казки (фантазувати); володіти правилами мовленнєвого етикету і т. д. Проте у яких обсягах і якими мовними засобами – залишається на розсуд педагога.

Початкова школа

З метою формування у молодших школярів мовленнєвої компетенції навчальною програмою з української мови в 2 класі передбачено окремі уроки розвитку зв'язного мовлення (1 раз на 2 тижні). Проте без урахування реальної картини (рівня володіння українською мовою, котрий не вимірюється), ми не можемо бути певні, чи школярам достатньо всього 2 уроків на місяць.

Для тих дітей, у котрих українська – друга не домінуюча мова (L2 за міжнародною соціолінгвістичною класифікацією), з педагогічної точки зору така періодичність знайомства і засвоєння розмовних навичок другої мови критично низька.

Вимірювання мовленнєвої компетенції за сучасними соціолінгвістичними методиками (відсоток активного словникового запасу, середня довжина висловлювання, асоціативні ряди, здатність продуктивного мовлення в різних мовних доменах та комунікативних ситуаціях тощо) у початковій школі не здійснюється.

У жовтні 2022 року – лютому 2023 року Громадська організація «Спільна мова. Центр створення та розвитку українськомовного середовища» провела вимірювання мовленнєвого розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в кількох закладах дошкільної та шкільної освіти Києва. Вимірювання проводилось у форматі мовних ігор, обговорення слів за картками, зі згоди батьків. Усього у проєкті взяли участь 39 дітей, детальні анкети мовного середовища дитини заповнила 171 родина.

Основним завданням дослідження було проаналізувати сфери мовленнєвого розвитку українською мовою залежно від мовного середовища, в якому формується дитина, та домінуючої мови дитини.

Мовленнєвий розвиток визначався за такими показниками: відсоток слів базової української лексики, що не є спільнокореновими з відповідними російськими словами (рушник, сходи, стеля, хмара, блискавка, метелик, дивитись і т. д.), які дитина називає без підказки при демонстрації зображення;

середня довжина висловлювання; відсоток питомих українських слів (слова, що не є спільнокореновими з відповідними російськими) у спонтанних продуктивних висловлюваннях.

При розробці методології вимірювань були використані такі поширені міжнародні методики оцінки мовленнєвого розвитку (language development), зокрема і в ситуації білінгвізму, як PPVT-5 (Peabody Picture Vocabulary Test), EVT-3 (Expressive Vocabulary Test), MAIN (Multilingual Assessment Instrument for Narratives).

Отримані результати представлені на рис. 15. Вони чітко показують, що в місті Києві у дітей з домінуючою російською мовою не формується збалансованого білінгвізму, українська мова засвоюється пасивно.

Діти старшого дошкільного та молодшого шкільного віку з домінуючою російською мовою називають українською мовою в середньому лише 27% базових українських слів (діти з домінуючою українською мовою – 98% слів), висловлювання переважно російськомовних дітей українською мовою в середньому складаються з 2,5 слів (діти з домінуючою українською мовою – 5,0 слів, міжнародні дослідження з великими вибірками дітей показують, що очікувана середня довжина висловлювання дітей 5-річного віку становить 4,4 слова¹⁴).

Діти з домінуючою російською мовою практично не вживають у спонтанному мовленні української питомих українських слів, питомих українських слів становлять 10% в усьому потоці мовлення (діти з домінуючою українською мовою – 28% питомих українських слів).

---

¹⁴ Rice, M., Smolik, F., Perpich, D., Thompson, T., Rytting, N., & Blossom, M. (2010). Mean length of utterance levels in 6-month intervals for children 3 to 9 Years with and without language impairments. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2009/08-0183\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2009/08-0183)).

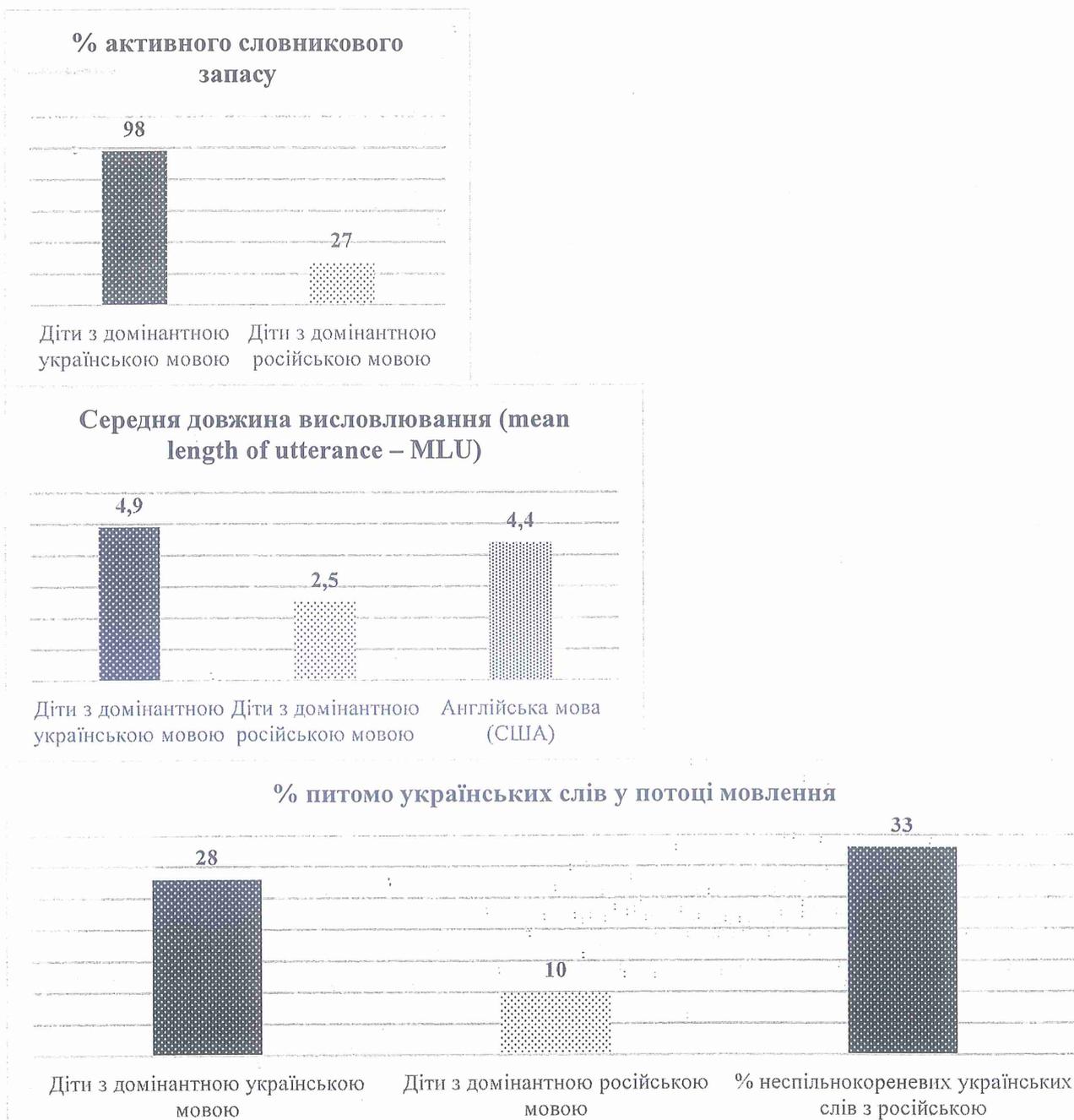
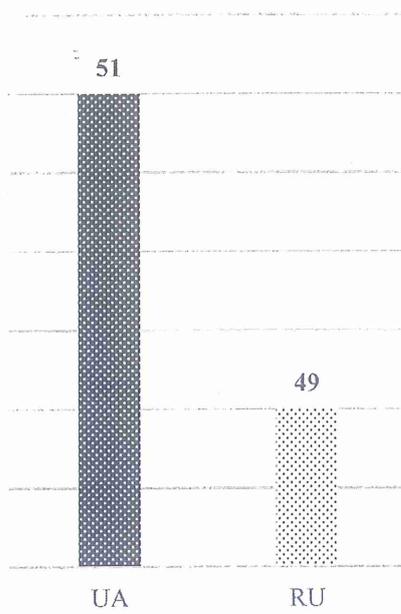

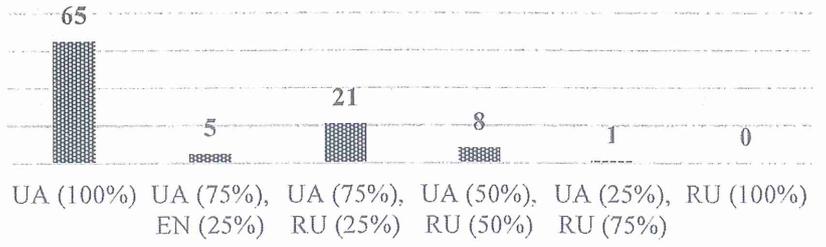
Рис. 15. Результати вимірювання мовленнєвого розвитку дітей у закладах освіти міста Києва (вибірка: 39 дітей, вік – 4,5–5,9 років)⁶

За результатами анкетування щодо мовного середовища 78% батьків дітей з домінантною українською мовою вважають недостатнім українськомовне середовище міста Києва, в якому формуються їх діти, 97% батьків дітей з домінантною російською мовою хотіли б, щоб дитина частіше / краще говорила українською, при цьому 81% з них уже працюють над цим зі своїми дітьми, 70% батьків дітей з домінантною російською мовою хотіли б відвідувати розмовні клуби української мови (рис. 16).

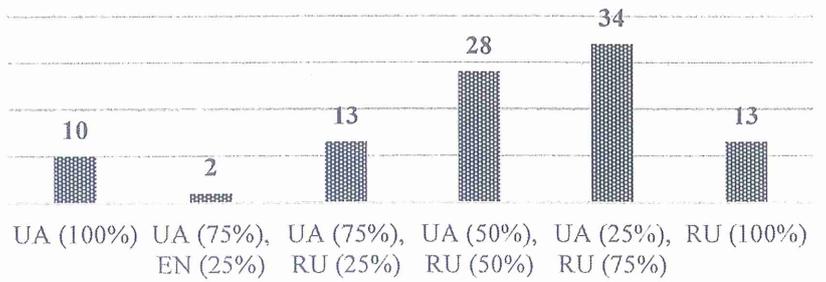
Якою є домінантна мова дитини? (%)

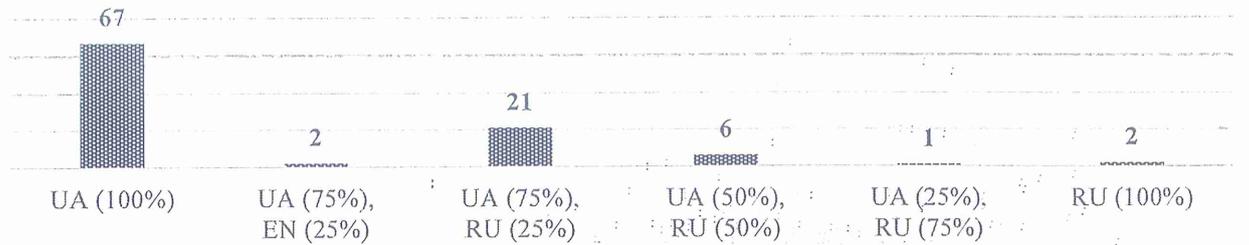
Якою мовою розмовляє мама? (домінантна мова дитини – UA, %)

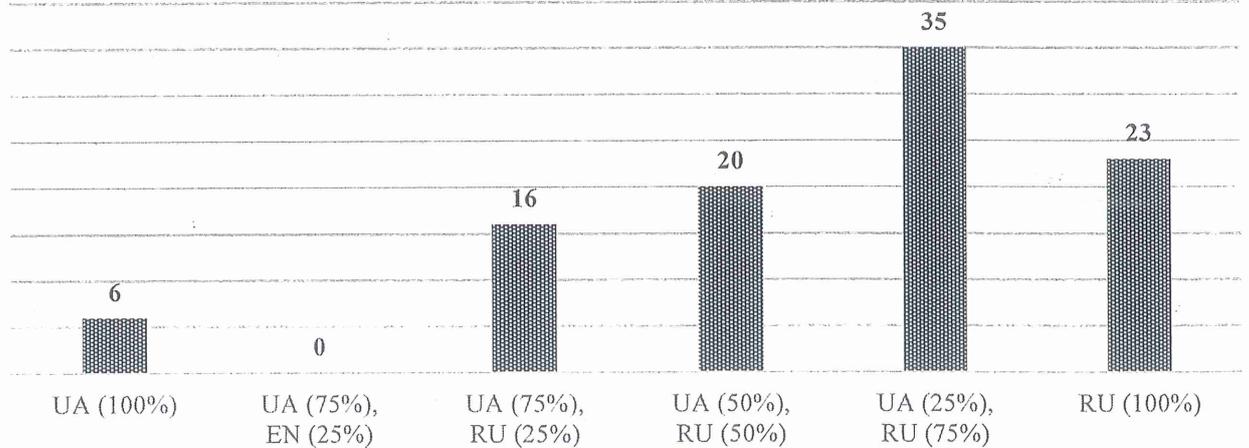
(домінантна мова дитини – RU, %)

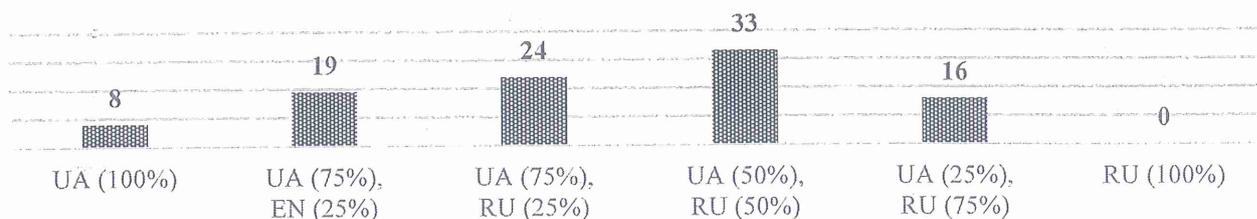
Якою мовою розмовляє тато? (домінантна мова дитини – UA, %)

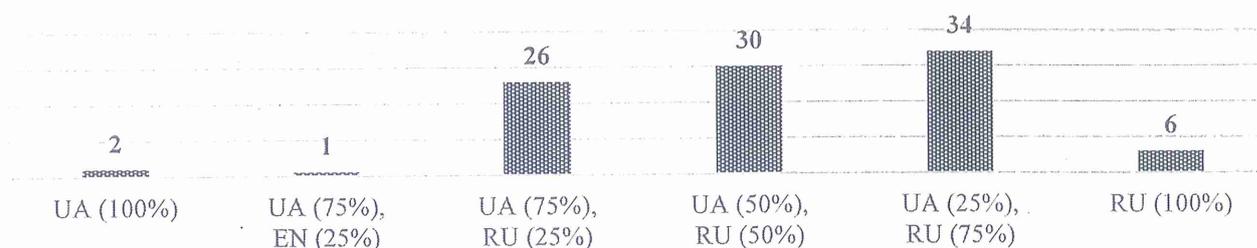
(домінантна мова дитини – RU, %)

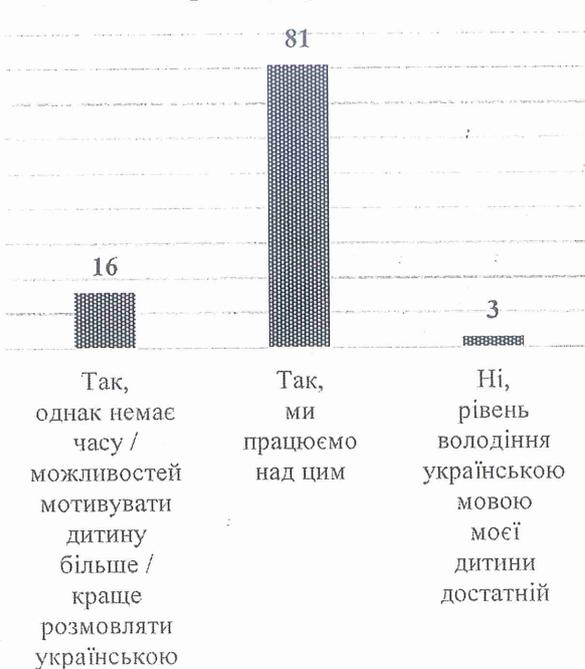
**Якою мовою дитина споживає контент на Youtube
(мультфільми, ролики тощо)?
(домінантна мова дитини – UA, %)**

(домінантна мова дитини – RU, %)

Якщо у дитини доміантною є російська мова, чи хотіли б ви, щоб дитина частіше / краще говорила українською?

Чи хотіли б ви відвідувати розмовні клуби української мови (1 або 2 рази на тиждень, 1–1,5 години / заняття)?

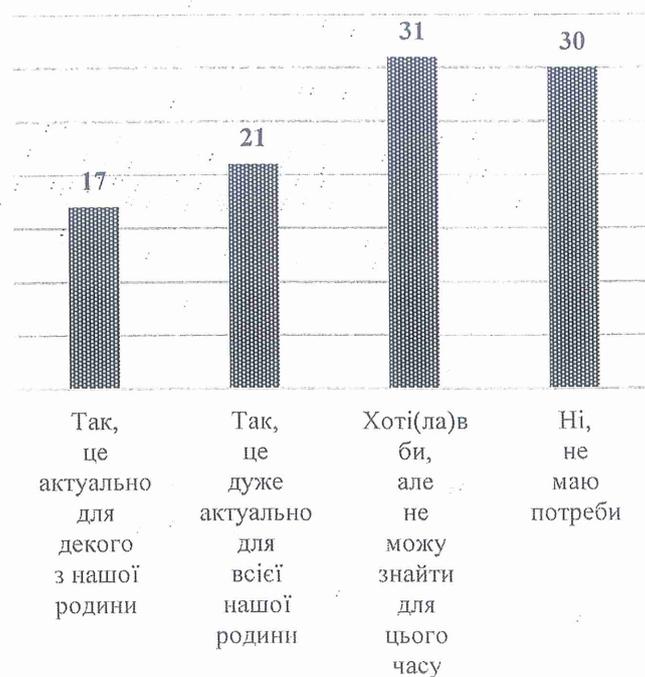

Рис. 16. Відсоток базової української лексики, що 4–6-річні діти називають без підказки⁶

У березні 2023 року представники проекту «Спільна мова» провели детальні інтерв'ю з адміністрацією та викладачами київських шкіл, що активно працюють над створенням у своїх закладах реального українськомовного середовища.

Найкращі практики, зібрані під час цих інтерв'ю, представлені на рис. 17.

Напря́м	Практичні підходи кийських закладів освіти
Персонал	<ol style="list-style-type: none"> 1. Домовленість між всіма співробітниками закладу (не лише викладачами і вихователями) про те, що українізація є пріоритетом 2. Рефлексія кожного дорослого щодо особистих аргументів на користь українізації, якими дорослі могли би ділитися з учнями 3. Визнання дорослими складнощів переходу на українську (відмова від імовного туризму), як щодо власної українізації, так і щодо учнів 4. Відмова від формалізму (коли українська використовується лише на уроках). Спілкування в навчальному закладі не лише з дітьми, а і між собою лише українською в усіх комунікативних ситуаціях 5. Підтримка переходу на українську самих вихователів і співробітників закладу: відкрито обговорення складнощів переходу, обмін цікавим україномовним контентом, створення читацького клубу для співробітників
Батьки	<ol style="list-style-type: none"> 6. Донесення батькам об'єктивної інформації щодо мовленнєвої компетенції дітей (активний/пасивний словниковий запас з різних мовних доменів (навчання, творчість, спорт, друзі, розваги, тощо), продуктивне говоріння в різних комунікативних ситуаціях, побудова історії, наративів, вживання питомо української лексики (слів, що є не-спільнокореневими з російськими відповідниками)) та про вплив мови спілкування на академічну успішність дитини в подальшому навчанні 7. Відкриті лекції для батьків, презентації наукових досліджень впливу мовного середовища на мовленнєву компетенцію дитини та академічну успішність 8. Рекомендації по контенту (акцент на виборі української озвучки у відео, підбірці ютуб-каналів, книжок, телеграм-каналів, музики, тощо) 9. Розмовні клуби української для батьків та дітей, навчання розмовним іграм батьків 9. Обмін контактами між сім'ями з домінуючою українською та тими сім'ями, які хочуть практикувати розмовну українську (за згодою обох сторін)
Учні	<ol style="list-style-type: none"> 10. Нагадувати дітям, що освітній заклад - це україномовний простір. Батьки також нагадують дитині коли йдуть в садок або школу 11. Регулярне спілкування про важливість практикувати українську мову в школі між собою та з іншими україномовними дітьми (однак, це краще працює в молодшій школі. З середньої школи, обговорення важливості української мови як інструменту мотивації стає все менш ефективним) 12. Модерування дозвілля і спілкування дітей дошкільного віку щоб вони намагалися вживати українські слова під час взаємодії та гри. Щоб не допустити зауважень чи критики дитини за використання російської. В умовах модернованих ігор діти не звертають увагу на те, якою мовою говорять, і поступово переходять на українську 13. Психологічна підтримка українськомовних дітей - розвиток їх лідерських якостей, допомога у формуванні мовної стійкості 14. Сказане російською, пропонується пробувати за допомогою вихователя повторювати українською 15. Сучасні інтерактивні матеріали з мови (інтерактивні зошити з наліпками, з перевагою діалогових вправ, розігрування життєвих комунікативних ситуацій (магазин, в школі (діти вчать дітей), в лікарні, рятувальники, транспорт і т.д.), мобільні додатки), українознавства (велика мапа України з наліпками, історія діда Саїрида) для молодшої школи 16. Риторика, дискусійні клуби, презентація проектів, написання колективних романів, шкільна журналістика 17. Уроки виробництва контенту, реп-римування, тік-токерства, блогінгу 18. Обговорення словобудови та інших лінгвістичних тем на прикладах сучасних мемів ("чорнобаїти", "за три дні" і тд, Кайдашева сім'я - на прикладі серіалу "Спіймати Кайдаша"; історія України - ютьюб стендап-шоу "Розкажи історію", література - ютьюб шоу "Укрліт", "Солов'їне шоу", тощо) 19. Складання історії власної родинної русифікації, розуміння через історію власної родини, що сучасне поширення російської мови у великих містах України є результатом цілеспрямованої політики русифікації, що зачепила практично кожен українську родину
Програма, загальні коментарі	<ol style="list-style-type: none"> 20. Кількість часу на українську мову і читання збільшена в 2 рази (за рахунок додаткових факультативних занять) 21. Щодо вирішення проблеми дитячої та її наслідку - зниження академічної успішності школи одностайні: це тривалий процес, котрий необхідно цілеспрямовано підтримувати протягом всього становлення нової мовної ідентичності 22. Перехід з російської на українську на заняттях може займати від півроку до 2х років у старших класах; за умови наявності україномовного середовища і підтримки у переході ще 2 роки займає перехід на українську і у неформальному спілкуванні

Рис. 17. Найкращі практики створення україномовного середовища⁶

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ Приклади інформаційних кампаній та контенту з популяризації української мови

З 1991 року органи влади та громадські організації ініціювали та провели чимало інформаційних кампаній щодо важливості українськомовного середовища та збільшення престижу української мови. Після Революції Гідності, із 2014 року, кількість таких ініціатив значно зростає.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році з'явилися нові інформаційні кампанії та рухи на підтримку української мови. Однак не всі вони характеризуються загальнонаціональним охопленням. Прикладом ініціативи, із залученням аудиторії у всіх 25 областях України та поза її межами, є рух «Єдині», який діє з квітня 2022 року (результати діяльності станом на березень 2023 року: локальні осередки у 25 містах України і 5 країнах за кордоном, кількість учасників – 80 000, охоплення через різні типи каналів поширення інформації ~ 15 млн осіб).

У Києві надзвичайно актуальним є завдання створення та поширення інформаційних повідомлень (меседжів) щодо завдання важливості українськомовного середовища для охоплення більшості мешканців столиці.

Загальною проблемою всіх інформаційних кампаній просування української мови як на національному, так і на місцевому рівні до цього часу була відсутність вимірювання ефективності кампанії (відсоток охоплення киян, опитування щодо ставлення до інформаційних повідомлень, чи спонукали повідомлення частіше послуговуватись українською в різних сферах суспільного життя тощо).

Сьогодні набагато більші охоплення аудиторії в сфері популяризації української мови мають приватні ініціативи й ініціативи громадських організацій у соціальних мережах.

Деякі приклади інформаційних кампаній та нових підходів до популяризації української мови і культури наведені в таблиці:

Назва	Виробник	Канали	Період реалізації	Основні повідомлення (меседжі)	Посилання
Єдині	Мовний проєкт «Єдині» (рівень – всеукраїнський, міжнародний)	Соцмережі проєкту (у фейсбуці, інстаграмі, твітоці); ютуб-канал проєкту; носії зовнішньої реклами (щонайменше 30 білбордів та 10 сітілайтів у 8 містах); роздаткові матеріали, рекламно-сувенірна продукція (афіші, флаєри у ЦНАПах, прихистках тощо; футболки, екосумки); інформаційні ресурси партнерів, великих мережевих бізнесів, амбасадорів, дружніх профільних закладів, громадських організацій, місцевих рад та ін.; ЗМІ (українські й зарубіжні)	Квітень 2022 – дотепер	<ul style="list-style-type: none"> • Говорімо українською і будемо в цьому єдині. • Мова – це наш культурний фронт. • Вивчай українську, розмовляй українською – наближай перемогу. • Наша сила в єдності. • Допмагаємо учасникам опанувати практики, які необхідні для переходу на українську мову, вироблення мовної стійкості, підтримуємо їх у подоланні мовного і психологічного бар'єрів, зокрема завдяки проведенню 28-денних курсів, які передбачають: <ul style="list-style-type: none"> – отримання щоденних завдань та матеріалів (у вигляді тексту, аудіо-, відеозаписів, зображень тощо); – участь у вебінарах із фаховими філологами, 	Сайт: https://yedyuni.org/ ; фейсбук: https://www.facebook.com/yedyuni/ ; інстаграм: https://instagram.com/yedyuni.ruh?igshid=YmMyMTA2M2Y ; ютуб: https://youtube.com/@yedyuni ; твіток: https://www.tiktok.com/@yedyuni.ruh?_t=8Xp6KZwp08D&_r=1

	Мовний проект «Говорю», Дніпровська ОДА (управління культури, туризму, національностей і релігій)	«Хіт ФМ» (12-аудіо та відео), «Байрактар ФМ», соцмережі, носії зовнішньої реклами (15 міст)	2022 – дотепер	<p>істориками, мистецтвознавцями, відомими людьми тощо;</p> <ul style="list-style-type: none"> – можливість спілкування у чатах підтримки (24/7); – участь у розмовних клубах наживо й онлайн; – приєднання до спільноти учасників (із можливістю подальшого мовного вдосконалення, реалізації власних проєктів тощо); – тестування та сертифікацію. ● Із учасниками проєкту працюють фахові експерти, тренери та модератори. ● Співпраця з організаціями різних типів (державні, приватні, громадські) 	
Мова об'єднує, Говорю				<ul style="list-style-type: none"> ● Мова об'єднує. ● Привіт. Я – Даня Бєлий, це – Юлія Карпова. Ми – радіоведучі і люди, які переходять на українську мову. Це проєкт «Говорю», ми тут 	<p>https://www.facebook.com/govoryu/videos/481314564135854/</p> <p>https://nashemisto.dp.ua/2022/08/31/lahidna-ukrainizatsiia-u-dnipri-nabyraie-obertiv-proekt-</p>

Маніфест	Маніфест	Youtube	2020 – дотепер	<p>говоримо про перехід на українську мову</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Рейтинг ютуб-каналів українською мовою. ● Понад 7 000 каналів у рейтингу за різними категоріями (IT, аніме, книжки, спорт, ігри, дитячі канали тощо) 	https://manifest.in.ua/
Плюсуй українську	1+1 медіа, WAW, МКіП (інформаційна підтримка)	Youtube	Лютий 2023 – дотепер	<ul style="list-style-type: none"> ● Прийшло тотальне розуміння того, що наша мова – це те, що відрізняє нас від ворога. І що без мови не буде України. ● Проект буде спрямований на ... формування звички спілкуватися як вдома, так і в інших сферах життя українською. ● Мета проекту – створення нового образу української мови – мови сміливих, незламних та нескорених. ● Досі говориш російською? Вважаєш, це виключно твій вибір? Насправді російську мову для тебе давно 	https://www.youtube.com/watch?v=nmq4mprYKgo https://www.youtube.com/watch?v=CL2SusC3AuM

				<p>обрала росія.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Культурна експансія – перший крок росії у завоюванні інших країн. ● Насаджуєш російську музику, кіно, літературу, просуваєш пропаганду, русифікуєш освіту – і вся країна стає маріонетковою. ● Якщо росія зіштовхується з опором суспільства русифікації – в хід іде зброя. ● В органах влади всі роки з 1991 орудували проросійські політики, які просували мовні закони і наголошували на потребах «русскоязычного населения». ● На телебаченні трансливались кіно та шоу, в яких висміювались українці та українська мова. ● Риторика путіна, що українці не окремий народ, а росіяни, яких треба визволити; а українська мова – не
--	--	--	--	--

				<p>самостійна одиниця, а лише сільське і немодне «наречіє великава рускава», стала інструментом ментальної та подальшої фізичної окупації.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Що більше людей піддається культурній експансії, то простіше завоювати країну. • Колись вибір, якою мовою говорити, зробили за нас. Але настав час, коли ми самі його можемо зробити 	
Лінгвоцид	ГО «Валентність. Переосмислення», Goethe-Institut, журнал «Куншт»	Меморіальні таблички, екскурсійний маршрут, додаток для смартфонів	Травень 2022 – догепер	<ul style="list-style-type: none"> • «Лінгвоцид» – інтерактивний меморіал русифікації в Україні. • Меморіал покликаний показати людям розмах культурної колонізаційної політики, ненав'язливо вплітаючи історичний наратив у буденне життя. • Відвідувачі меморіалу самі мають діяти висновку, чому так «істарічески слажилось», 	https://linguicide.in.ua/

Соціальна реклама, що пропагує українську мову	Спілка «За українськомовний Київ», КМДА	Носії зовнішньої реклами (соціальна реклама)	Травень 2018	<p>що в Україні багато російськомовного населення</p> <ul style="list-style-type: none"> Українка, що розмовляє українською, вдвічі красивіша. Для раба рідної мови нема – є мова пана. Лиш окупант не шанує мови народу, до якого прийшов. Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема. Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати повагу до себе. Нема кращих і гірших мов. Але в Україні найкраща – українська мова 	https://hmarochos.kiev.ua/2018/06/01/u-kiyevi-z-yavilisya-bilbord-i-z-soisialnoyu-reklamovuy-ukrayinskoju-movi/
Жити в Києві – це...	ФБ-спільнота «Україномовний Київ», КМДА	Носії зовнішньої реклами (соціальна реклама), громадський транспорт (банери), ТРЦ (аудіо), соцмережі	2017	<ul style="list-style-type: none"> Жити в Києві – це перекладати Київ як Київ (not Kiev). Жити в Києві – це гуглити українською. Жити в Києві – це фейсбучити українською 	https://hmarochos.kiev.ua/2017/11/08/rozprochalas-reklamna-kampaniya-za-ukrayinizatsiyu-kiyeva/

МовиТи	Освітній портал EdEra	Курс про те, як залобитись в українську	2022 – дотепер	<ul style="list-style-type: none"> • Мова – це наш культурний фронт. • Вивчай українську, розмовляй українською, наближай перемогу. Наша сила в єдності 	https://study.ed-era.com/uk/courses/course/1696
Солов'їне шоу	Соціальні мережі, СТБ	«Вар'яги», СТБ	2022 – дотепер	Найпопулярніше шоу про українську мову на YouTube	https://www.youtube.com/@SolvynineShow/featured
Максим Прудеус		Youtube	2021 – дотепер	<ul style="list-style-type: none"> • Чим українська відрізняється від російської. • Поради з переходу на українську 	https://www.youtube.com/@maksymprudeus/videos
Данило Гайдамаха		ТікТок	2021 – дотепер	Мотивація, поради з переходу на українську	https://www.tiktok.com/@chornobrovuyi
Твоя підпільна гуманітарка		Youtube	2021 – дотепер	<ul style="list-style-type: none"> • Історія розвитку української мови. • Лінгвістика. • Українська література 	https://www.youtube.com/@pidpilnahumanitarka
Ідея Олександрівна		Youtube	2021 – дотепер	Історія розвитку української мови, діалекти	https://www.youtube.com/@ideyaolexandrivna
Андрій Шимановський		ТікТок	2021 – дотепер	Мотивація, поради з переходу на українську	https://www.tiktok.com/@shymanovski

Точка збору. Розкази історію		Youtube	2022 – дотепер	Історію України обговорюють стендап-коміки	https://www.youtube.com/watch?v=Tgx26I2ID8U
Коло комедії. Укрліт		Youtube	2022 – дотепер	Розмовне шоу про українську літературу	https://www.youtube.com/watch?v=FpW0RlqVuHE
Палає. Читацький клуб		Youtube	2021 – дотепер	Обговорення літератури	https://www.youtube.com/watch?v=sr8k9MCDDRU&t=2064s
Культ. Подкаст		Youtube Подкасти	2021 – дотепер	Обговорення української та світової філософської, суспільно-політичної думки, культурних явищ	https://www.youtube.com/watch?v=G8EX9eY15KU&t=1422s
Подкаст РозМови		Youtube Подкасти	2022 – дотепер	Обговорення досвіду переходу на українську мову	https://linktr.ee/andriinosk?fbclid=IwAR2xzUL_EzblpQ1MtkN5HkEYEdGkqLPeBK3MqoINL_oRei0KvKkfOrTB-eHoc
Ukrainean		Youtube	2022 – дотепер	Як створювати реп українською мовою	https://www.youtube.com/watch?v=IZtAj_XPflug&t=3s
Власний код	Yarmak Music	Youtube	2021 – дотепер	Створення музичних композицій, переосмислення українськомовної музичної культури (український фанк, колядки, музика	https://www.youtube.com/watch?v=yKDn94KnQg0&t=237s

				незалежності тощо)	
Комік+історик	Youtube	2022 – дотепер	Обговорення української історії	https://www.youtube.com/@komikistoryk	